

वजूच्छेदिकापूज्ञापारमितासूतू

The Diamond Sutra

Vajracchedikā Prajfiāpāramitā Sūtra

Translated by Edward Conze

วัชรปรัชญาปารมิตาสูตร
แปลจากภาษาสันสกฤตเป็นภาษาอังกฤษ โดย Edward Conze
แปลจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย โดย นิรนาม
อริยะ บรรณาธิการ
(พิมพ์แจกเป็นธรรมทาน)

"วัชรปรัชญาปารมิตาสูตร"

Thus have I heard at one time. The Lord dwelt at Sravasti, in the Jeta Grove, in the garden of Anathapindika, together with a large gathering of monks, consisting of 1,250 monks, and with many Bodhisattvas, great beings. Early in the morning the Lord dressed, put on his cloak, took his bowl, and entered the great city of Sravasti to collect alms. When he had eaten and returned from his round, the Lord put away his bowl and cloak, washed his feet, and sat down on the seat arranged for him, crossing his legs, holding his body upright, and mindfully fixing his attention in front of him. Then many monks approached to where the Lord was, saluted his feet with their heads, thrice walked round him to the right, and sat down on one side.

ข้าพระเจ้าได้สดับมาดังนี้ ว่าครั้งหนึ่งเมื่อพระพุทธองค์ทรงประทับ ที่สาวัตถี ณ เชตวนารามวิหาร ในอุทยานของท่านอนาถบิณฑิกะ พร้อมด้วย หมู่พระสงฆ์จำนวน 1,250 รูปและพร้อมด้วยพระโพธิสัตว์จำนวนมากใน ตอนรุ่งสางสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงครองจีวร สังฆาฏิ ทรงบาตรแล้ว เสด็จพุทธดำเนินไปในนครสาวัตถีเพื่อรับบิณฑบาตรเมื่อเสวยภัตตาหารแล้ว พระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินกลับที่ประทับ ทรงปลดสังฆาฏิ เก็บบาตร ล้างพระบาท และประทับนั่งลงบนอาสนะในท่าสมาธิบัลลังค์ จากนั้นภิกษุ จำนวนมากมาเข้าเฝ้าทำการสักการะพระผู้มีพระภาคเจ้าแล้วกระทำทักษินา วัตรสามครั้งจากนั้นนั่งลงที่ข้างหนึ่ง

At that time the Venerable Subhuti came to that assembly, and sat down. Then he rose from his seat, put his upper robe over one shoulder, placed his right knee on the ground, bent forth his folded hands towards the Lord, and said to the Lord: 'It is wonderful O Lord, it is exceedingly wonderful, O Well-Gone, how much the Bodhisattvas, the great beings, have been helped with the greatest help by the Tathagata, the Arhat, the Fully Enlightened One. It is wonderful, O Lord, how much the Bodhisattvas, the great beings, have been favoured with the highest favour by the Tathagata, the Arhat, the Fully Enlightened One. How then, O Lord, should a son or daughter of good family, who have set out in the Bodhisattva-vehicle, stand, how progress, how control their thoughts?'

ณ ขณะเวลานั้นพระสุภูติมหาเถระได้มาถึงที่ประชุมสงฆ์
และนั่งลง จากนั้นท่านได้ลุกขึ้นจากที่นั่ง ลดจีวรลงจากไหล่ข้างหนึ่งคุกเข่า
ขวาลงกับพื้นและประคองอัญชลีทูลถามสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าว่า
"มันช่างมหัศจรรย์อะไรเช่นนี้ข้าแต่พระองค์ มันช่างมหัศจรรย์เหลือเกิน
ข้าแต่พระผู้เสด็จไปดีแล้วมีจำนวนพระโพธิสัตว์สัตว์ที่ยิ่งใหญ่จำนวนมาก
เพียงใดที่ได้รับการช่วยเหลือจากพระกรุณาอันยิ่งใหญ่ของพระตถาคต
อรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้ามันช่างมหัศจรรย์ยิ่งนัก

ข้าแต่พระองค์ มีพระโพธิสัตว์จำนวนมากเพียงใด ได้รับความ ชื่นชมด้วยความชื่นชมสูงสุดจากพระตถาคต อรหันตสัมมา สัมพุทธเจ้า ข้าแต่พระองค์แล้วจะเป็นเช่นไร หากกุลบุตรกุลธิดาผู้ซึ่งตั้งใจบำเพ็ญเป็น พระโพธิสัตว์นั้น พวกเขาพึงตั้งจิต พัฒนาจิต และควบคุมความคิด (จิต) ของตนอย่างไร ?

After these words the Lord said to the Venerable Subhuti: 'Well said, well said, Subhuti! So it is, Subhuti, so it is, as you say! The Tathagata, Subhuti, has helped the Bodhisattvas, the great beings with the greatest help, and he has favoured them with the highest favour. Therefore, 'Subhuti, listen well, and attentively! I will teach you how those who have set out in the Bodhisattva vehicle should stand, how progress, how control their thoughts.' 'So be it, O Lord', replied the Venerable Subhuti and listened.

หลังจากพระมหาเถระสุภูติกล่าวเสร็จสิ้นแล้วพระผู้มี พระภาคเจ้าได้ตรัสตอบว่า "สาธุ สาธุ สุภูติ! เป็นดังนั้น,สุภูติ,เป็นดังนั้น ,เป็นดังที่ท่านกล่าว! ตถาคต,สุภูติ,ได้ช่วยเหลือปวงพระโพธิสัตว์,สิ่งมีชีวิตที่ ยิ่งใหญ่ ด้วยความช่วยเหลือที่ยิ่งใหญ่ที่สุด, และพระองค์ทรงสนับสนุนปวง พระโพธิสัตว์ด้วยการสนับสนุนที่สูงที่สุด ดังนั้น , สุภูติ จงตั้งใจฟังให้ดี! เราจักแสดงแก่เธอว่า ผู้ซึ่งเริ่มเดินทางเข้าสู่โพธิสัตว์ยานนั้น พวกเขาพึง ตั้งจิต พัฒนาจิต และควบคุมความคิด(จิต)ของตนอย่างไร

ภิกษุสุภูติกราบทูลว่า "ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า ข้าพระองค์ มีความปลาบปลื้มยินดี เฝ้าคอยสดับอยู่"

The Lord said: Here, Subhuti, someone who has set out in the vehicle of a Bodhisattva should produce a thought in this manner: 'As many beings as there are in the universe of beings, comprehended under the term "beings" egg-born, born from a womb, moisture-born, or miraculously born; with or without form; with perception, without perception, and with neither perception nor non-perception, as far as any conceivable form of beings is conceived: all these I must lead to Nirvana, into that Realm of Nirvana which leaves nothing behind. And yet, although innumerable beings have thus been led to Nirvana, no being at all has been led to Nirvana.' And why? If in a Bodhisattva the notion of a 'being' should take place, he could not be called a 'Bodhi-being'. 'And why? He is not to be called a Bodhi-being, in whom the notion of a self or of a being should take place, or the notion of a living soul or of a person.'

สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า : ในที่นี้,สุภูติ,คนบางคน ซึ่งเริ่มเดินทางเข้าสู่โพธิสัตว์ยานนั้นควรที่จะตั้งจิต (กำหนดความคิด) ในลักษณะดังนี้ : 'สิ่งมีชีวิตมากเท่าที่จะมากได้ในจักรวาลของสิ่งมีชีวิต, ซึ่งถูกรวมลงในคำว่า "สิ่งมีชีวิต" จักเกิดจากไข่ก็ดี เกิดจากครรภ์ก็ดี เกิดจากคราบไคลความชื้นหรือผุดเกิดขึ้นเองก็ดี; มีรูปหรือปราศจากรูป; มีสัญญาหรือไม่มีสัญญา และมีสัญญาก็ไม่ใช่ไม่มีสัญญาก็ไม่ใช่, ตราบ เท่าที่รูปแบบของชีวิตใดๆที่สามารถรับรู้ได้ถูกรับรู้โดยเรา:สิ่งมีชีวิต ทั้งหลายเหล่านี้เราจะต้องนำเข้าสู่นิพพาน, เข้าสู่อาณาจักรแห่งนิพพาน โดยไม่ทิ้งสิ่งใดๆไว้เบื้องหลัง และดังนั้น,แม้ว่าสิ่งมีชีวิตอันไม่มีประมาณ เข้าสู่ภาวะนิพพานแล้ว,ไม่มีสิ่งมีชีวิตใดถูกนำเข้าสู่นิพพาน และทำไมหรือ? ถ้าพระโพธิสัตว์ยังมีความคิดเกี่ยวกับ 'สิ่งมีชีวิต/ความมีอยู่'เขาไม่ควรที่จะ ถูกเรียกว่า ผู้บรรลุธรรม (พระโพธิสัตว์ที่แท้จริง) และทำไมหรือ? เขาไม่ควรถูกเรียกว่าผู้บรรลุธรรม (พระโพธิสัตว์ที่แท้จริง) ถ้าหากเขายังมี ความคิดเกี่ยวกับตัวเอง (อัตตา) หรือเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิต/ความมีอยู่ว่าควร จะเกิดขึ้น,หรือความคิดเกี่ยวกับชีวิตวิญญาณ หรือความคิดเกี่ยวกับ บุคคลอยู่

Moreover, Subhuti, a Bodhisattva who gives a gift should not be supported by a thing, nor should he be supported anywhere. When he gives gifts he should not be supported by sight objects, nor by sounds, smells, tastes, touchables, or mind-objects. For, Subhuti, the Bodhisattva, the great being should give gifts in such a way that he is not supported by the notion of a sign. And why? Because the heap of merit of that Bodhi-being, who unsupported gives a gift, is not easy to measure. What do you think, Subhuti, is the extent of space in the East easy to measure? Subhuti replied: No indeed, O Lord. The Lord asked: In like manner, is it easy to measure the extent of space in the South, West or North, downwards, upwards, in the intermediate directions, in all the ten directions all round? Subhuti replied: No indeed, O Lord. The Lord said: Even so the heap of merit of that Bodhi being who unsupported gives a gift is not easy to measure. That is why, Subhuti, those who have set out in the Bodhisattva vehicle, should give gifts without being supported by the notion of a sign.

นอกเหนือจากนี้ , สุภูติ,พระโพธิสัตว์ผู้ซึ่งบริจาคทาน ไม่ควรที่ยึดมั่น/อิงอาศัยกับสิ่งใด หรือสถานที่ใดๆ เมื่อเขาบริจาคทานเขา ไม่ควรยึดมั่น/อิงอาศัยกับสิ่งที่มองเห็นได้/รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส หรือ ธรรมารมณ์ สุภูติสำหรับพระโพธิสัตว์แล้วควรทำการบริจาคทานใน ลักษณะที่เขาไม่ยึดมั่น/อิงอาศัยกับความคิด ในเรื่องเครื่องหมายรู้ใดๆ และทำไมหรือสุภูติ? เพราะว่ากองบุญของพระโพธิสัตว์ผู้ซึ่งได้บริจาคทาน โดยไม่ยึดมั่นกับสิ่งที่ได้บริจาคไม่ใช่สิ่งที่วัดได้ง่ายๆ เธอคิดว่าอย่างไรเล่า เธอคิดว่าการวัดขอบเขตของที่ว่างทางด้านทิศตะวันออกว่าไป สิ้นสุดที่ใดได้ง่ายๆหรือ? สุภูติ พระสุภูติได้กราบทูลตอบคำถามของ พระผู้มีพระภาคเจ้าว่า เป็นเรื่องที่ไม่ง่ายโดยแท้จริงพระเจ้าข้า จากนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าก็ตรัสถามพระสุภูติต่อว่า ในทำนองเดียวกันการวัด ขอบเขตของพื้นที่ว่างทาง ทิศใต้ , ทิศตะวันตก หรือทิศเหนือ ,เบื้องล่าง, เบื้องบนในระหว่างกลางทิศต่างๆในทิศทั้งสิบโดยรอบเป็นเรื่องที่ทำได้ง่าย หรือ ? พระสุภูติกราบทูลตอบคำถามของพระผู้มีพระภาคเจ้าว่า เป็นเรื่องที่ไม่ง่ายโดยแท้จริงพระเจ้าข้า พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสต่อว่า แม้ดังนั้นกองบุญของพระโพธิสัตว์ซึ่งบริจาคทานโดยไม่ยึดมั่นกับสิ่งที่ บริจาคนั้นก็เป็นสิ่งที่ไม่ง่ายตัวการวัด (มากมายมหาศาล) สุภูตินี่จึงเป็น เหตุผลว่าทำไมผู้ซึ่งบำเพ็ญตน<u>เป็นโพธิสัตว</u>์จึงควรบริจาคทานโดย ปราศจากความยึดมั่นถือมั่นต่อความคิดเกี่ยวกับเครื่องหมายรู้ใดๆ

The Lord continued: 'What do you think, Subhuti, can the Tathagata be seen by the possession of his marks?' Subhuti replied: 'No indeed, O Lord. And why? What has been taught by the Tathagata as the possession of marks, that is truly a no-possession of no-marks.' The Lord said: 'Wherever there is possession of marks, there is fraud, wherever there is no-possession of no-marks there is no fraud. Hence the Tathagata is to be seen from no marks as marks.'

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสถามพระสุภูติต่อว่า เธอคิดว่าอย่างไร
สุภูติ สามารถอาศัยรูปกายนี้ในการมองเห็นตถาคตได้หรือ ? พระสุภูติทูล
ตอบว่า ไม่โดยแท้จริง ข้าแต่พระองค์ และทำไมน่ะหรือ อะไรก็ตามที่
ตถาคตสอนเหมือนกับมีรูปร่างลักษณะ แท้จริงแล้วหามีรูปร่างลักษณะไม่
พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ที่ใดก็ตามที่มีรูปร่างลักษณะที่นั้นเป็นมายา
ที่ใดก็ตามปราศจากรูปร่างลักษณะที่นั้นไม่มีมายา ดังนั้นตถาคตจะถูก
มองเห็นได้จากผู้ที่เห็นว่ารูปลักษณะจริงๆแล้วปราศจากลักษณะ)
***** (มีข้อความบางส่วนแตกต่างจากฉบับแปลจากภาษาจีนของเสถียร โพธินันทะ:บรรณาธิการ)

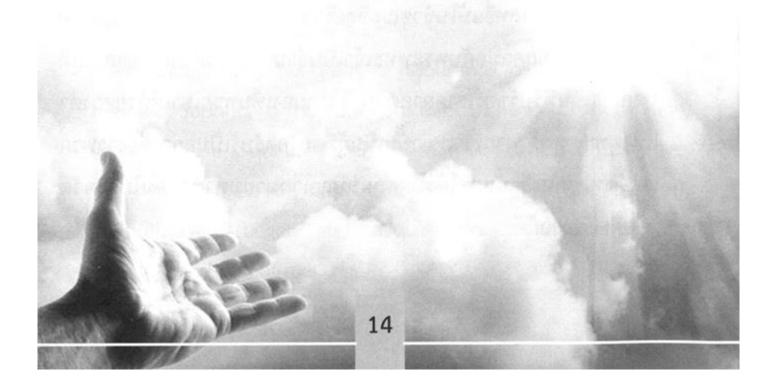
Subhuti asked: Will there be any beings in the future period, in the last time, in the last epoch, in the last 500 years, at the time of the collapse of the good doctrine who, when these words of the Sutra are being taught, will understand their truth? The Lord replied: Do not speak thus, Subhuti! Yes, even then there will be such beings. For even at that time, Subhuti, there will be Bodhisattvas who are gifted with good conduct, gifted, with virtuous qualities, gifted with wisdom, and who, when these words of the Sutra are being taught, will understand their truth. And these Bodhisattvas. Subhuti. will not be such ashavehonoured only one single Buddha, nor such as have planted their roots of merit under one single Buddha only. On the contrary, Subhuti, those Bodhisattvas who, when these words of the Sutra are being taught, will find even one single thought of serene faith, they will be such as have honoured many hundreds of thousands of Buddhas, such as have planted their roots of merit under many hundreds of thousands of Buddhas. Known they are, Subhuti, to the Tathagata through his Buddha cognition, seen they are, Subhuti, by the Tathagata with his Buddha-eye, fully known they are, Subhuti, to the Tathagata. And they all, Subhuti, will beget and acquire an immeasurable and incalculable heap of merit.

พระสุภูติทูลถามว่า : <u>จะมีสรรพสัตว์ใดๆในอนาคต ,ในเวลา</u> สุดท้าย,ในยุคสุดท้าย,ในช่วง 500 ปีสุดท้าย,ณ เวลาที่พระศาสนา สิ้นอายุขัยลง*****(มีข้อความบางส่วนแตกต่างในสาระสำคัญจากฉบับ แปลจากภาษาจีนของเสถียร โพธินันทะ:บรรณาธิการ)

เมื่อมีการสอนถ้อยคำต่างๆของพระสูตรนี้จะมีสรรพสัตว์ใด เข้าใจความหมายที่แท้จริงของพระสูตรหรือไม่พระเจ้าข้า? พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสตอบว่า อย่ากล่าวเช่นนั้นสุภูติ ใช่แล้วแม้ในเวลา ดังกล่าวก็ยังมีสรรพสัตว์ที่เข้าใจถึงสัจธรรมความจริงแท้ที่มีอยู่ในพระสูตร นี้ แม้ว่า แม้ในเวลานั้น สุภูติ ก็จะยังมีพระโพธิสัตว์ผู้ซึ่งมีความประพฤติดี เปี่ยมด้วยคุณธรรม และปัญญาซึ่งจะสามารถเข้าถึงความจริงแท้ของ พระสูตรได้ และปวงโพธิสัตว์เหล่านี้ สุภูติ มิได้นับถือบูชาพระพุทธเจ้า เพียง 1 พระองค์ หรือเขาไม่ได้สั่งสมกุศลมูลเพียงเฉพาะกาลสมัยของ พระพุทธเจ้าเพียง 1 พระองค์ ในทางตรงกันข้าม สุภูติ โพธิสัตว์เหล่านั้น ผู้ ซึ่งเมื่อได้ฟังการสอนตามพระสูตรนี้แล้วบังเกิดความเข้าใจ บังเกิด จิตศรัทธาอันบริสุทธิ์แม้ในชั่วขณะจิตเดียว โพธิสัตว์เหล่านี้ได้เคยนับถือ บูชาและสั่งสมกุศลมูลกับพระพุทธเจ้าเป็นจำนวนมากมายมหาศาล สุภูติ พวกเขาเป็นที่รับรู้ของเราตถาคต สุภูติ เรามองเห็นพวกเขาได้ด้วยดวงตา แห่งพุทธะ สุภูติ พวกเขาเหล่านั้นเป็นผู้ที่ตถาคตรับรู้เป็นอย่างดียิ่งว่าพวก เขาทั้งหลายเหล่านั้นจะได้รับกุศลผลบุญมากมายมหาศาลอันไม่อาจวัด หรือคิดคำนวณได้

And why? Because, Subhuti, in these Bodhisattvas (1) no perception of a self takes place, (2) no perception of a being, (3) no perception of a soul, (4) no perception of a person. Nor do these Bodhisattvas have (5) a perception of a dharma, or (6) a perception of a no-dharma. (7) No perception or (8) nonperception takes place in them.

และทำไมหรือสุภูติ เหตุที่เป็นดังนั้นเพราะว่า โพธิสัตว์เหล่านี้
(1) ปราศจากความรับรู้เกี่ยวกับอัตตา/ตัวตน (2) ปราศจากความรับรู้
เกี่ยวกับสรรพสัตว์ (3) ปราศจากความรับรู้เกี่ยวกับวิญญาณ/จิตวิญญาณ
(4) ปราศจากการรับรู้เกี่ยวกับบุคคล และ พระโพธิสัตว์จะไม่มีภาวะ
เหล่านี้ด้วยคือ (5) การรับรู้เกี่ยวกับธรรม หรือ (6) การรับรู้เกี่ยวกับอธรรม
(7) ไม่รับรู้ หรือ (8) ไม่ใช่การรับรู้ เกิดขึ้นแก่เขาเลย

And why? If, Subhuti, these Bodhisattvas should have a perception of either a dharma, or a no-dharma, they would thereby seize on a self, a being, a soul, or a person. And why?Because a Bodhisattva should not seize on either a dharma or a no-dharma. Therefore this saying has been taught by the Tathagata with a hidden meaning: 'Those who know the discourse on dharma as like unto a raft, should forsake dharmas, still more so no-dharmas.'

และทำไมน่ะหรือ สุภูติ ถ้าโพธิสัตว์เหล่านี้มีการรับรู้ว่าอะไรคือ ธรรม หรืออะไรคืออธรรม พวกเขาย่อมจะเกิดความยึดมั่นถือมั่นในอัตตา/ตัวตน ในสิ่งมีชีวิต ในวิญญาณ/จิตวิญญาณ หรือในบุคคล และทำไมน่ะ หรือ เพราะว่าผู้ที่เป็นพระโพธิสัตว์ไม่ควรมีความยึดมั่นว่าอะไรคือธรรม หรือ อธรรม ดังนั้นคำที่ตถาคตกล่าวนี้มีความนัยซ่อนอยู่ กล่าวคือผู้ซึ่งรู้ ว่าคำบรรยายธรรมมะก็เหมือนกับแพ ควรที่จะละทิ้งธรรมเหล่านั้นเสีย ไม่ต้องกล่าวถึงอธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่ย่อมต้องละทิ้งมากกว่าธรรมเสียอีก

The Lord asked: What do you think, Subhuti, is there any dharma which the Tathagata has fully known as 'the utmost, right and perfect enlightenment, or is there any dharma which the Tathagata has demonstrated? Subhuti replied: No, not as I understand what the Lord has said. And why? This dharma which the Tathagata has fully known or demonstrated it cannot be grasped, it cannot be talked about, it is neither a dharma nor a no-dharma. And why?Because an Absolute exalts the Holy Persons.

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสถามพระสุภูติต่อว่าเธอคิดว่าอย่างไรล่ะ สุภูติ ตถาคตได้ตรัสรู้ธรรมอันสูงสุด ถูกต้องและสมบูรณ์แบบอันใด หรือ ตถาคตได้แสดงธรรมอันใดอยู่ ? พระสุภูติทูลตอบว่า ไม่พระเจ้าข้าไม่ เหมือนที่ข้าพระองค์เข้าใจเกี่ยวกับคำสอนของพระองค์ และทำไมน่ะหรือ ? ธรรมเหล่านี้ซึ่งพระตถาคตทรงตรัสรู้ ที่เป็นยิ่ง หรือทรงแสดงเป็นสิ่งที่ มิอาจเข้าใจ ไม่อาจกล่าวถึง มันไม่ใช่ทั้งธรรม หรืออธรรม และทำไมน่ะ หรือ ? เหตุที่เป็นดังนี้เพราะว่าเป็นสิ่งสมบูรณ์แห่งความเป็นอริยะบุคคล

The Lord then asked: What do you think, Subhuti, if a son or daughter of good family had filled this world system of 1,000 million worlds with the seven precious things, and then gave it as a gift to the Tathagatas, Arhats, Fully Enlightened Ones, would they on the strength of that beget a great heap of merit? Subhuti replied: Great, O Lord, great, O Well-Gone, would that heap of merit be! And why?Because the Tathagata spoke of the 'heap of merit' as a non heap. That is how the Tathagata speaks of 'heap of merit'. The Lord said: But if someone else were to take from this discourse on dharma but one stanza of four lines, and would demonstrate and illuminate it in full detail to others, then he would on the strength of that beget a still greater heap of merit, immeasurable and incalculable. And why? Because from it has issued the utmost, right and perfect enlightenment of the Tathagatas, Arhats, Fully Enlightened Ones, and from it have issued the Buddhas, the Lords. And why? For the Tathagata has taught that the dharmas special to the Buddhas are just not a Buddha's special dharmas. That is why they are called 'the dharmas special to the Buddhas'.

จากนั้นพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสถามว่า เธอคิดว่าอย่างไร สุภูติ ถ้าบุตรชาย หรือบุตรสาวของครอบครัวที่ดีได้บริจาคทานด้วยสิ่งของ มีค่าเจ็ดอย่างๆ จนเต็มทั้ง 1,000 ล้านโลกธาตุและจากนั้นได้ทำบุญกับ พระตถาคต, พระอรหันต์,ผู้บรรลุอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ พวกเขาจะ ได้รับบุญกุศลอย่างมากมายใช่หรือไม่ ? พระสุภูติทูลตอบพระผู้มี พระภาคเจ้า มากมายยิ่งนัก ข้าแต่พระองค์ มากมายยิ่งนัก พระผู้เสด็จไป ดีแล้ว บุญกุศลที่พวกเขาได้รับเป็นเช่นนั้นพระเจ้าข้า และทำไมถึงเป็น เช่นนั้นหรือ ? เพราะว่าเมื่อพระตถาคตตรัสถึงกองของบุญกุศลจริงๆ แล้ว หามีกองบุญกุศลใดไม่ นั่นเป็นวิธีการที่พระตถาคตกล่าวถึงกองบุญกุศล สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า แต่ถ้ามีใครนำเอาคำสอนในพระสูตรนี้ เพียง 1 บาท 4 บรรทัดไปปฏิบัติ และเผยแผ่ และช่วยอธิบายรายละเอียด แก่ผู้อื่น บุญกุศลที่เขาจะได้รับจะมีมากมายกว่าบุญกุศลข้างต้นมากมาย นัก มากมายมหาศาลจนไม่อาจวัดค่าและคิดคำนวณได้ และทำไมน่ะหรือ ก็เพราะว่าจากคำสอนในพระสูตรนั้น เป็นที่มาของสิ่งที่สูงสุด สิ่งที่ ถูกต้องและการบรรลุอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณของพระตถาคตผู้อรหันต์ สัมมาสัมพุทธเจ้า และพระสูตรนั้นเป็นที่มาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทุกๆ พระองค์ และทำไมน่ะหรือ ?สิ่งที่ตถาคตได้สอนว่าเป็นธรรมะที่จำเพาะ เจาะจงสู่ความเป็นพุทธะจริงๆแล้วหามีธรรมะที่จำเพาะเจาะจงสู่ความ เป็นพุทธะไม่ นั่นคือเหตุผลว่าทำไมมันถึงถูกเรียกว่า "ธรรมะที่จำเพาะ เจาะจงสู่ความเป็นพุทธะ

The Lord asked: What do you think, Subhuti, does it occur to the Stream winner, 'by me has the fruit of a Stream winner been attained'? Subhuti replied: No indeed, O Lord. And why? Because, O Lord, he has not won any dharma. Therefore is he called a Stream-winner. No sight-object has been won, no sounds, smells, tastes, touchables, or objects of mind. That is why he is called a 'Stream winner'. If, O Lord, it would occur to a Streamwinner, 'by me Streamwinner's fruit been attained', then that would be in him a seizing on a self, seizing on a being, seizing on a soul, seizing on a person. The Lord asked: What do you think, Subhuti, does it then occur to the Once-Returner, 'by me has the fruit of a Once-Returner been attained'? Subhuti replied: No indeed, O Lord. And why? Because there is not any dharma that has won OnceReturnership. That is why he is called a 'Once-Returner'. The Lord asked: What do you think, Subhuti, does it then occur to the Never-Returner 'by me has the fruit of a Never-Returner been attained'? Subhuti replied: No indeed, O Lord. And why? Because there is not any dharma that has won Never Returnership. Therefore is he called a 'Never-Returner'.

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสถามว่า เธอคิดว่าอย่างไร *สุภูติ โสดาบัน/ผู้ชนะกระแสจะคิดว่าตนเป็นผู้ชนะกระแสได้หรือ* ?

**** มีข้อความบางส่วนแตกต่างในสาระสำคัญจากฉบับแปล จากภาษาจีนของเสถียร โพธินันทะ ที่ใช้คำว่าพระโสดาบัน คือผู้เข้าสู่ กระแส คำว่าผู้ชนะกระแส ภาษาอังกฤษใช้คำว่ Streamwinner หมายความว่าผู้ที่ชนะกระแสแห่งวิญญาณ 6 :บรรณาธิการ

พระสุภูติทูลตอบว่า ไม่โดยแท้จริงพระเจ้าข้า ข้าพระองค์ และ ทำไมน่ะหรือ?ข้าแต่พระองค์ ก็เพราะว่าเขามิได้มีชัยชนะหรือเข้าสู่กระแส ธรรมใดๆ ดังนั้นเขาจึงถูกเรียกว่าโสดาบัน/ผู้ชนะกระแส ไม่มีรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส หรือธรรมารมณ์ใดๆถูกเอาชนะ นั่นคือเหตุว่าทำไมเขาถึง ถูกเรียกว่า ผู้ชนะกระแส ข้าพระองค์ ถ้าโสดาบัน/ ผู้ชนะกระแสเกิดมี ความคิดว่า ตนเป็นโสดาบัน/ผู้ชนะกระแส แสดงว่าเขายังยึดมั่นอยู่กับ อัตตา ยึดมั่นอยู่กับสรรพสัตว์ ยึดมั่นอยู่กับวิญญาณ ยึดมั่นอยู่กับบุคคล สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสถามว่า อะไรที่ทำให้เธอคิดเช่นนั้น สุภูติ ผู้เป็นสกิทาคามี/ผู้ที่จะย้อนกลับมาเกิดอีกเพียงชาติเดียว จะคิดว่าตนเป็น ผู้บรรลุสกิทาคามี/จะย้อนกลับมาเกิดอีกเพียงชาติเดียวได้หรือไม่ ? พระสุภูติทูลตอบว่า ไม่โดยแท้จริงพระเจ้าข้า ข้าแต่พระองค์ และทำไมน่ะ หรือ ? เพราะว่าไม่มีธรรมะใดๆ เกี่ยวกับการไป-กลับเพียงครั้งเดียวที่ถูก พิชิต ดังนั้นเขาจึงถูกเรียกว่า สกิทาคามี/ผู้ที่จะกลับมาเกิดอีกเพียงชาติ เดียว สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสถามว่า อะไรที่ทำให้เธอคิดเช่นนั้น

สุภูติ ผู้ที่เป็นอนาคามี/ผู้ไม่เวียนกลับมาเกิดในโลกอีก จะคิดในลักษณะ ที่ว่า เขาเป็นผู้บรรลุอนาคามี/ผู้ไม่เวียนกลับมาเกิดในโลกอีก ได้หรือไม่ ? พระสุภูติทูลตอบว่า ไม่โดยแท้จริงที่เดียว พระเจ้าข้า

ข้าแต่พระองค์ และทำไมน่ะหรือ ? ที่เป็นเช่นนั้นเพราะว่า เขามิได้มีความคิดว่าเขาได้พิชิตธรรมใดๆ ที่ชื่อว่าอนาคามี/ธรรมซึ่งทำให้ ไม่หวนกลับมาเกิดบนโลกอีก ดังนั้นเขาจึงถูกเรียกว่า อนาคามี/ผู้ไม่เวียน

The Lord asked: What do you think, Subhuti, does it then occur to the Arhat, 'by me has Arhatship been attained'? Subhuti: No indeed, O Lord. And why?Because no dharma is called 'Arhat'. That is why he is called an Arhat. If, O Lord, it would occur to an Arhat. 'by mehasArhatship been attained', then that would be in him a seizing on a self, seizing on a being, seizing on a soul, seizing on a person. And why? I am, O Lord, the one whom the Tathagata, the Arhat, the Fully Enlightened One has pointed out as the foremost of those who dwell in Peace. I am, O Lord, an Arhat free from greed. And yet, O Lord, it does not occur to me, 'an Arhatam I and free from greed'. If, O Lord, it could occur to me that I have attained Arhatship, then the Tathagata would not have declared of me that 'Subhuti, this son of good family, who is the foremost of those who dwell in Peace, does not dwell anywhere; that is why he is called "a dweller in Peace, a dweller in Peace"'.

สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสถามว่า อะไรที่ทำให้เธอคิด เช่นนั้น สุภูติผู้เป็นอรหันต์จะเกิดความคิดว่า ตนเป็นผู้ซึ่งบรรลุอรหันต์ได้ หรือไม่ ? พระสุภูติทูลตอบว่า ไม่โดยแท้จริง พระเจ้าข้า ข้าแต่พระองค์ และทำไมน่ะหรือ ? ก็เพราะว่าไม่มีธรรมที่ชื่อว่า อรหันต์ นั่นคือเหตุผลที่ ทำไมเขาถึงถูกเรียกว่า อรหันต์ ข้าแต่พระองค์ ถ้าอรหันต์ มีความคิดว่าตน เป็นผู้บรรลุอรหันต์ แสดงว่าเขายังคงยึดมั่นอยู่กับอัตตา ยึดมั่นอยู่กับสรรพ สัตว์ ยึดมั่นอยู่กับชีวิตวิญญาณ ยึดมั่นอยู่กับบุคคล และทำไมน่ะหรือ ? พระตถาคต อรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงชื้ ข้าพระพุทธเจ้าเป็นผู้ซึ่ง ว่าเป็นผู้ซึ่งยอดเยี่ยมที่สุดในบรรดาผู้ที่อาศัยอยู่ในความสงบ โอ้ พระองค์ ข้าพระพุทธเจ้าเป็นอรหันต์ปราศจากกิเลส และดังนั้น ย่อมไม่มีความรู้สึก ดังนี้เกิดกับตัวข้าพระพุทธเจ้าว่า ตัวข้าพระพุทธเจ้าเป็นพระอรหันต์ผู้ ปราศจากกิเลส ข้าแต่พระองค์ถ้าหากว่าข้าพระพุทธเจ้าเกิดความรู้สึก ดังกล่าวขึ้นมาว่าข้าพระพุทธเจ้าได้บรรลุอรหันต์ หากเป็นเช่นนั้น พระตถาคตเจ้าจะไม่ทรงพยากรณ์ต่อข้าพระองค์ว่า สุภูติ เป็นบุตรชายมา จากครอบครัวที่ดี เป็นผู้ซึ่งยอดเยี่ยมในหมู่ผู้อาศัยอยู่ในความสงบ และ ที่จริงแล้วหาได้มีที่ใดในการอาศัยอยู่ และนี่คือเหตุผลที่ว่าทำไมเขาถึงถูก เรียกว่า ผู้อาศัยอยู่ในความสงบ ผู้อาศัยอยู่ในความสงบโดยแท้

The Lord asked: What do you think, Subhuti, is there any dharma which the Tathagata has learned from Dipankara, the Tathagata, the Arhat, the Fully Enlightened One? Subhuti replied: Not so, O Lord, there is not.

สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสถามว่าเธอคิดว่าอย่างไร สุภูติ ตถาคตได้เรียนรู้ธรรมอันใดจากพระธีปังกรพุทธเจ้า? พระสุภูติทูล ตอบว่า ไม่ใช่เช่นนั้นพระองค์ ข้าแต่พระองค์ ไม่มีธรรมะใด ที่พระองค์ได้ เรียนรู้มาจากพระองค์เจ้าที่ปังกร

The Lord said: If any Bodhisattva would say, 'I will create harmonious Buddhafields', he would speak falsely. And why? 'The harmonies of Buddhafields, the harmonies of Buddhafields', Subhuti, as no-harmonies have they been taught by the Tathagata. Therefore he spoke of 'harmonious Buddhafields'.

สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้ากล่าวว่าถ้าจะมีพระโพธิสัตว์ใดๆ กล่าวดังนี้ว่า ฉันจะสร้างพุทธเกษตรที่สงบงดงามอลังการหากเขาพูด เช่นนั้นถือเป็นการพูดที่ไม่ถูกต้อง และทำไมน่ะหรือ?พุทธเกษตรอันสงบงดงามอลังการ พุทธเกษตรอันสงบงดงามอลังการ สุภูติ เมื่อไม่มีความสงบงดงามอลังการถูกสอนโดยตถาคต ดังนั้นเขาจึงกล่าวถึงพุทธเกษตรอันสงบงดงามอลังการ

Therefore then, Subhuti, the Bodhisattva, the great being, should produce anunsupported thought, i.e. a thought which is nowhere supported, a thoughtunsupported by sights, sounds, smells, tastes, touchables or mind-objects.

ดังนั้น สุภูติ พระโพธิสัตว์ สิ่งมีชีวิตที่ยิ่งใหญ่ ควรมีจะสร้าง ความคิดที่ไม่ยึดติดกับสิ่งใด เช่น ความคิดที่ไม่ยึดติดกับที่ใดๆ ความคิด ที่ไม่ยึดติดกับรูป / สิ่งที่ตาเห็น ความยึดติดกับเสียง กลิ่น รส สัมผัส หรือ ธรรมารมณ์ใดๆ Suppose, Subhuti, there were a man endowed with a body, a huge body, so thathe had a personal existence like Sumeru, king of mountains. Would that, Subhuti, be a huge personal existence? Subhuti replied: Yes, huge, O Lord, huge, O Well-Gone, would his personal existence be. And why so? 'Personalexistence, personal existence', as no-existence has that been taught by the Tathagata; for not, O Lord, is that existence or non-existence. Therefore is itcalled 'personal existence'.

สมมติ สุภูติ มีชายคนหนึ่งมีร่างกายสูงใหญ่ สูงใหญ่ปานภูเขา สุเมรุ ราชันแห่งขุนเขา สุภูติ เธอคิดว่าชายคนดังกล่าวมีร่างกายที่ใหญ่โต มโหหารใช่หรือไม่ ? พระสุภูติทูลตอบว่า ใช่พระเจ้าข้า ใหญ่ยิ่ง ข้าแต่ พระองค์ เขามีร่างกายใหญ่โตมโหหารโดยแท้ และทำไมถึงเป็นดังนั้นหรือ ? การดำรงอยู่ของบุคคลการดำรงอยู่ของบุคคล เมื่อการไม่ดำรงอยู่เป็นคำ สอนของตถาคต เพื่อปฏิเสธ ข้าแต่พระองค์ ทั้งสิ่งที่ดำรงอยู่ หรือ สิ่งที่ ไม่ดำรงอยู่ ดังนั้นมันจึงถูกเรียกว่าการดำรงอยู่ของบุคคล) ******* มีข้อความบางส่วนแตกต่างในสาระสำคัญจากฉบับแปลจาก ภาษาจีนของเสถียร โพธินันทะ ที่มิได้มีในส่วนข้อความนี้ แต่มีข้อความ อยู่ในฉบับภาษาอังกฤษที่แปลจากภาษา สันกฤตคำสอนนี้เป็นพื้นฐาน ที่มาของคำคมแห่งปรัชญาในภาษาจีน ที่กล่าวว่า มีในไม่มี ไม่มีในมี : บรรณาธิการ

The Lord asked: What do you think, Subhuti, if there were as many Ganges rivers as there are grains of sand in the large river Ganges, would the grains of sand in them be many? Subhuti replied: Those Ganges rivers would indeed be many, much more so the grains of sand in them. The Lord said: This is what I announce to you, Subhuti, this is what I make known to you, if some woman or man had filled with the seven precious things as many world systems as there are grains of sand in those Ganges rivers, and would give them as a gift to the

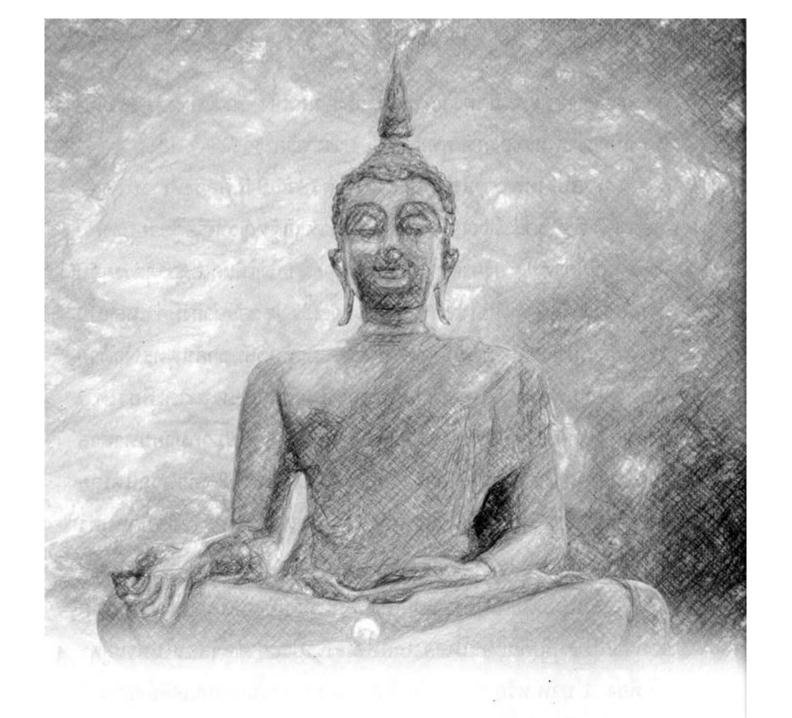
Tathagatas, Arhats, fully Enlightened Ones what do you think, Subhuti, would that woman or man on the strength of that beget a great heap of merit? Subhuti replied: Great, O Lord, great O Well-Gone, would that heap of merit be, immeasurable and incalculable. The Lord said:But if a son or daughter of good family had taken from this discourse on dharma but one stanza of four lines, and were to demonstrate and illuminate it to others, then they would on the strength of that beget a still greater heap of merit, immeasurable and incalculable. Moreover, Subhuti, that spot of earth where one has taken from this discourse on dharma

but one stanza of four lines, taught or illumined it, that spot of earth will be a veritable shrine for the whole world with its gods,men and Asuras. What then should we say of those who will bear in mind this discourse on dharma in its entirety, who will recite, study, and illuminate it in full detail for others! Most wonderfully blest, Subhuti, they will be! And on that spot of earth, Subhuti, either the Teacher dwells, or a sage representing him.

สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสถามว่า สุภูติ <u>ถ้าหากมีแม่น้ำคง</u> คาจำนวนมากมายเท่ากับจำนวนเม็ดทรายที่อยู่ในแม่น้ำคงคา เธอคิดว่า จำนวนของทรายในแม่น้ำเหล่านั้นเมื่อมารวมกันจะมีทรายจำนวน มหาศาลใช่หรือไม่? พระสุภูติทูลตอบว่า จำนวนแม่น้ำคงคาก็มีจำนวน มากมายมหาศาล ดังนั้นจำนวนเม็ดทรายในแม่น้ำเหล่านั้นรวมกันย่อมมี จำนวนมากมายมหาศาลยิ่งกว่า)

******* คำสอนแฝงความรู้เกี่ยวกับจักรวาลของ พระพุทธ องค์ ที่ว่าจักรวาลมีแม่น้ำคงคามากมายเท่ากับจำนวน เม็ดทราย แม่น้ำคง คาในที่นี้แฝงความรู้แห่งธรรมแท้จริงเรียกว่าเป็นกาแลกซี่ที่มีมากมายใน จักรวาล จำนวนทรายในแต่ละแม่น้ำหรือแต่ละกาแลกซี่ที่มีมากมาย มหาศาล แท้จริงแฝงเร้นธรรมชาติแห่งธรรม ที่แต่ละกาแลกซี่มีดวงดาว มากมายเท่าจำนวนเม็ดทรายในแม่น้ำคงคานั้นเอง นับว่าน่ามหัศจรรย์ยิ่ง ในภูมิปัญญาญาณของพระพุทธองค์ : บรรณาธิการ

สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า สิ่งนี้คือสิ่งที่เราบอกต่อ เธอ สุภูติ สิ่งนี้คือสิ่งที่เราจะทำให้เธอรู้ ถ้าหากผู้หญิง หรือผู้ชายบางคน ้นำอัญมณีมีค่าทั้ง 7 บริจาคทานมากเท่าที่จะมากได้ให้แก่โลกธาตุต่างๆจน เท่ากับจำนวนเม็ดทรายในแม่น้ำคงคาเหล่านั้น และจะนำสิ่งมีค่าเหล่านั้น มาทำบุญกับพระตถาคตด้วยผู้ซึ่งเป็น พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วย เธอคิดบุญกุศลที่หญิงหรือชายผู้นั้นจะมีมากมายมหาศาลเพียงใด ? พระสุภูติทูลตอบว่า ข้าแต่พระองค์ บุญกุศลที่เกิดขึ้นมากมายมหาศาล มากมายมหาศาลยิ่งจนไม่อาจ วัดประมาณค่าหรือคิดคำนวณได้เลย พระเจ้าข้า สมเด็จพระผู้มี พระภาคเจ้าตรัสต่อว่า แต่ถ้าหากมีกุลบุตร หรือกุลธิดาใดนำคำสั่งสอนในพระสูตรนี้เพียง 1 บาท หรือ 4 บรรทัดไป ปฏิบัติและเผยแผ่ต่อผู้อื่น บุญกุศลที่จะได้รับยังจะมีมากกว่าเสียอีก นอกจากนี้ สุภูติ ดินแดนใดของโลก ได้มีการประกาศคำสอนในพระสูตร แม้เพียง 1 บาท หรือ 4 บรรทัด ดินแดนดังกล่าวนั้นจะเป็นเจดีย์สถาน ที่ แท้จริงสำหรับเทพ มนุษย์และอสูรได้มาสักการะบูชา กล่าวไปใยสำหรับ คนที่น้อมรับคำสอนทั้งหมดของพระสูตรนี้ สวดสาธยาย ศึกษา และ เผยแพร่แก่ผู้อื่น จะได้รับความสุขความเจริญเป็นที่ยิ่ง สุภูติ ที่ใดก็ตาม เป็นที่ประดิษฐานของพระสูตร สถานที่แห่งนั้นก็เปรียบเสมือนเป็นที่อยู่ ของพระพุทธเจ้าหรือพระอัครสาวกของพระพุทธเจ้

Subhuti asked: What then, O Lord, is this discourse on dharma, and how should I bear it in mind? The Lord replied: This discourse on dharma, Subhuti, is called 'Wisdom which has gone beyond', and as such should you bear it in mind!

พระสุภูติทูลถามพระผู้มีพระภาคเจ้าว่า ข้าแต่พระองค์
พระสูตรนี้คือพระสูตรอะไร และข้าพระองค์จะจดจำใส่ใจไว้ว่าอย่างไร
พระเจ้าข้า พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสตอบว่า สุภูติ พระสูตรนี้เรียกว่า
ปัญญาซึ่งนำไปสู่ความหลุดพ้น และฉะนั้นเธอพึงใส่ใจจดจำไว้)
****(มีข้อความบางส่วนแตกต่างในสาระสำคัญจากฉบับแปลจากภาษาจีน
ของเสถียร โพธินันทะ ที่มิได้มีในส่วนข้อความนี้ แต่มีข้อความอยู่ในฉบับ
ภาษาอังกฤษที่แปลจากภาษาสันกฤต:บรรณาธิการ

And why? Just that which the Tathagata has taught as the wisdom which has gone beyond, just that He has taught as not gone beyond. Therefore is it called 'Wisdom which has gone beyond'. What do you think, Subhuti, is there any dharma which the Tathagata has taught? Subhuti replied: No indeed, O Lord, there is not. The Lord said: When, Subhuti, you consider the number of particles of dust in this world system of 1,000 million worlds-would they be many? Subhuti replied: Yes, O Lord. Because what was taught as particles of dust by the Tathagata, as no-particles that was taught by the Tathagata. Therefore are they called 'particles of dust'. And this world-system the Tathagata has taught as no-system. Therefore is it called a 'world system'. The Lord asked: What do you think, Subhuti, can the Tathagata be seen by means

of the thirty-two marks of the superman? Subhuti replied: No indeed, O Lord.

และทำไมถึงกล่าวเช่นนั้น เพียงแต่ว่าตถาคตตรัสสอน ราวกับ มีปัญญาที่นำไปสู่ความหลุดพ้น แต่จริงๆแล้วมิได้มีการหลุดพ้นอันใดดังนั้น มันจึงถูกเรียกว่าปัญญาซึ่งนำไปสู่ความหลุดพ้น เธอคิดอย่างไร สุภูติ มี ธรรมใดที่ตถาคตได้สอนหรือไม่ ? พระสุภูติทูลตอบว่า ไม่ โดยแท้จริง ข้าแต่พระองค์ ไม่มีธรรมะใดที่ชื่อว่าปัญญาที่นำไป สู่ความหลุดพ้น พระเจ้าข้า พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสถามพระสุภูติว่า สุภูติ เธอคิดว่า จำนวนอนุภาคของฝุ่นทั้งหมด 1,000 ล้านโลกธาตุรวมกันมีจำนวน มากมายหรือไม่ ?

****(มีข้อความบางส่วนแตกต่างในสาระสำคัญจากฉบับแปล จากภาษาจีนของเสถียร โพธินันทะ แต่มีข้อความอยู่ในฉบับ ภาษาอังกฤษที่แปลจากภาษาสันกฤต ระบุว่าจำนวนอนุภาคของฝุ่น ทั้งหมด 1,000 ล้านโลกธาตุ:บรรณาธิการ พระสุภูติทูลตอบว่า ใช่พระเจ้า ข้า ข้าแต่พระองค์ ทั้งนี้เพราะว่าสิ่งที่พระตถาคตตรัสสอนว่าเป็นอนุภาคของฝุ่น แท้จริงหาได้มีอนุภาคของฝุ่นใดๆไม่ ดังนั้น มันจึงถูกเรียกว่า อนุภาคของฝุ่น และคำว่าโลกธาตุนี้ที่พระตถาคตได้ตรัสสอนจริงๆแล้วหาได้มีโลกธาตุใดๆไม่ ดังนั้นมันจึงถูกเรียกว่าโลกธาตุ พระเจ้าข้า พระผู้มีพระ ภาคเจ้าตรัสถามพระสุภูติต่อไปว่า สุภูติ สามารถอาศัยมหาปุริสลักษณะ 32 ประการในการมองเห็นตถาคตได้หรือไม่ ? พระสุภูติทูลตอบว่า ไม่โดยแท้จริง พระเจ้าข้า ข้าแต่พระองค์

And why? Because those thirty-two marks of the superman which were taught by the Tathagata, they are really no-marks. Therefore are they called 'the thirtytwo marks of the superman'.

และทำไมถึงเป็นเช่นนั้นล่ะหรือ ? ก็เพราะว่า มหาปุริ สลักษณะ 32 ประการซึ่งตถาคตได้สั่งสอนนั้น แท้จริงแล้วมิใช่ลักษณะอัน ใดเลย ดังนั้นมันจึงถูกเรียกว่า มหาปุริส ลักษณะ 32 ประการพระเจ้าข้า

The Lord said: And again, Subhuti, suppose a woman or a man were to renounce all their belongings as many times as there are grains of sand in the river Ganges; and suppose that someone else, after taking from this discourse on Dharma but one stanza of four lines, would demonstrate it to others. Then this latter on the strength of that would beget a greater heap of merit, immeasurable and incalculable.

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า และอีกครั้งหนึ่ง สุภูติ สมมติว่ามี หญิง หรือชายสละทุกสิ่งทุกอย่างที่เขามีเป็นจำนวนหลายเท่าของเม็ด ทรายในแม่น้ำคงคาในการบริจาคทาน แต่สมมติว่ามีใครบางคนนำเอาคำ สอนในพระสูตรเพียง 1 บาท 4 บรรทัดไปประกาศแสดงแก่ผู้อื่น บุคคล หลังนี้ยังจะได้บุญกุศลมากกว่า หญิงหรือชายที่บริจาคทรัพย์ทุกสิ่งดังกล่าว ข้างต้นเสียอีกมากมายกว่าอย่างที่ไม่อาจวัด และไม่อาจคำนวณได้เลย

Thereupon the impact of Dharma moved the Venerable Subhuti to tears. Having wiped away his tears, he thus spoke to the Lord: It is wonderful, O Lord, it is exceedingly wonderful, O Well-Gone, how well the Tathagata has taught this discourse on Dharma. Through it cognition has been produced in me. Not have I ever before heard such a discourse on Dharma. Most wonderfully blest will be those who, when this Sutra is being taught, will produce a true perception. And that which is true perception, that is indeed no perception. Therefore the Tathagata teaches, 'true perception, true perceptions'. It is not difficult for me to accept and believe this discourse on Dharma when it is being taught. But those beings who will be in a future period, in the last time, in the last epoch, in the last 500 years, at the time of the collapse of the good doctrine, and who, O Lord, will take up this discourse on Dharma, bear it in mind, recite it, study it, and illuminate it in full detail for others, these will be most wonderfully blest. In them, however, no perception of a self will take place, or of a being, a soul, or a person. And why? That, O Lord, which is perception of self, that is indeed no perception. That which is perception of a being, a soul or a person, that is · indeed no perception. And why? Because the Buddhas, the Lords have left all perceptions behind.

ครั้นแล้วความชาบซึ้งในธรรมที่ได้ฟังทำให้พระภิกษุสุภูติถึงกับหลัง น้ำตา และหลังจากที่ปาดน้ำตาออกไปแล้ว ก็ได้กราบทูลต่อพระผู้มีพระภาค เจ้าว่า มันเป็นสิ่งมหัศจรรย์ ข้าแต่พระองค์ มันเป็นสิ่งมหัศจรรย์อย่างยิ่ง ข้าแต่ พระผู้เสด็จไปดีแล้ว พระตถาคตแสดงธรรมนี้ได้อย่างดียิ่ง ทำให้ข้าพระองค์ บังเกิดความรู้ความเข้าใจ และข้าพระองค์ไม่เคยได้ยินคำสอนเช่นนี้มาก่อนเลย พระเจ้าข้า ความสุขอันมหัศจรรย์เป็นที่สุขจะเกิดกับผู้ซึ่งได้ยินคำสอนในพระ สูตรนี้เพราะเขาจะเกิดความรับรู้ที่แท้จริง และที่ว่าเกิดความรับรู้ที่แท้จริงนั้น จริงๆแล้วหามีความรับรู้ได้ไม่ ดังนั้นพระตถาคตจึงตรัสสอนว่า ความรับรู้ที่ แท้จริง ความรับรู้ที่แท้จริง มันไม่ยากสำหรับข้าพระองค์ที่ยอมรับ และเชื่อถือ ศรัทธาในพระสูตรนี้ เมื่อได้รับการสอน แต่สำหรับสรรพสัตว์เหล่านั้นใน อนาคตกาล ซึ่งอยู่ในช่วงเวลาสุดท้าย ในยุคสุดท้าย ใน 500 ปีสุดท้าย และใน เวลาที่สิ้นสุดของพระศาสนา****(มีข้อความบางส่วนแตกต่างในสาระสำคัญ จากฉบับแปลจากภาษาจีนของเสถียร โพธินันทะกับฉบับภาษาอังกฤษที่แปล จากภาษาสันกฤต:บรรณาธิการ

ข้าแต่พระองค์ จะยังมีผู้ใดยอมรับในพระสูตรนี้ จดจำไว้ ในใจ อ่าน ศึกษา และอธิบายรายละเอียดแก่ผู้อื่นอีกหรือไม่ ซึ่งสิ่งนี้จะก่อให้เกิด ความสุขอันมหัศจรรย์เป็นที่ยิ่งแก่เขา อย่างไรก็ตามพวกเขาจะไม่มีการยึดมั่น ในอัตตา/ตัวตน หรือสิ่งมีชีวิต วิญญาณหรือบุคคล พวกเขาจะไม่ยึดมั่นถือมั่น โดยแท้จริง นั่นคือสิ่งที่รับรู้ว่าเป็นสิ่งมีชีวิต วิญญาณหรือบุคคลจริงๆแล้วหามี ความรับในลักษณะดังกล่าวไม่ สำหรับพระพุทธเจ้านั้น พระองค์ได้ละทิ้งความ ยึดมั่นถือมั่นทั้งหลายทั้งปวงไว้เบื้องหลังแล้ว The Lord said: So it is, Subhuti. Most wonderfully blest will be those beings who, on hearing this Sutra, will not tremble, nor be frightened, or terrified. And why? The Tathagata has taught this as the highest (parama-) perfection(paramita). And what the Tathagata teaches as the highest perfection, that alsothe innumerable (aparimana) Blessed Buddhas do teach. Therefore is it called the 'highest perfection'.

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า เป็นดังนั้น สุภูติ ความสุขอัน มหัศจรรย์เป็นที่สุดจะบังเกิดกับผู้ซึ่งได้ยินได้ฟังพระสูตรนี้ แล้วไม่รู้สึกตัว สั่น ไม่รู้สึกตกใจ หรือขวัญหนีดีฝ่อ และทำไมน่ะหรือ ? ตถาคตได้ตรัสสอน สิ่งนี้ซึ่งเป็นธรรมที่สูงสุด(ปารมะ) เป็นธรรม ที่สมบูรณ์ที่สุด (ปารมิตา) และธรรมที่ตถาคตสอนนี้เป็นธรรมซึ่งพระพุทธเจ้าจำนวนมากมายนับไม่ ถ้วน (อปริมาณะ) ตรัสสอนเช่นเดียวกัน)ดังนั้นธรรมนี้จึงถูกเรียกขานว่า ธรรมที่สมบูรณ์สูงสุดที่นำไปสู่การหลุดพ้น (ปรมัตถ์ธรรม)

****(มีข้อความบางส่วนแตกต่างในสาระสำคัญจากฉบับแปล จากภาษาจีนของเสถียร โพธินันทะ ที่มิได้มีในส่วนข้อความนี้ แต่มี ข้อความอยู่ในฉบับภาษาอังกฤษที่แปลจากภาษาสันกฤต:บรรณาธิการ) Moreover, Subhuti, the Tathagata's perfection of patience is really no perfection. And why? Because, Subhuti, when the king of Kalinga cut my fleshfrom every limb, at that time I had no perception of a self, of a being, of a soul, or a person. And why? If, Subhuti, at that time I had had a perception of self, Iwould also have had a perception of ill-will at that time. And so, if I had had aperception of a being, of a soul, or of a person. With my superknowledge I recall that in the past I have for five hundred births led the life of a sage devoted to patience. Then also have I had no perception of a self, a being, a soul, or aperson.

นอกจากนี้ สุภูติ ขันติที่บริบูรณ์ของตถาคต จริงๆแล้วหามีสิ่งที่ บริบูรณ์ไม่และทำไมน่ะหรือ ก็เพราะว่า สุภูติ เมื่อกษัตริย์แห่ง กลิงคะได้ ตัดเนื้อจากแขนขาของตถาคต ณ เวลานั้นตถาคตไม่มีความยึดมั่นในอัตตา ตัวตน ไม่ยึดมั่นในสิ่งมีชีวิต วิญญาณหรือบุคคล และทำไมน่ะหรือ ? สุภูติ ถ้าในเวลานั้นตถาคตยังมีความยึดมั่นในตัวตน ตถาคตก็จะยึดมั่นกับ ความรู้สึกเจ็บปวด และดังนั้น ตถาคตก็จะยังมีความยึดมั่นเกี่ยวกับ สิ่งมีชีวิต วิญญาณหรือบุคคลด้วย จากญาณหยั่งรู้ของเราทำให้เราระลึกได้ ว่าเรามีการเกิด 500 ชาติก่อนที่จะไปเกิดเป็นนักปราชญ์ที่ต้องเสียสละ อย่างอดทน ดังนั้นเราจึงไม่มีความยึดมั่นในอัตตาตัวตน ยึดมั่นในสิ่งมีชีวิต วิญญาณ หรือบุคคล

Therefore then, Subhuti, the Bodhi-being, the great being, after he has got rid of all perceptions, should raise his thought to the utmost, right and perfect enlightenment. He should produce a thought which is unsupported by forms, sounds, smells, tastes, touchables, or mind objects, unsupported by dharma, unsupported by no-dharma, unsupported by anything. And why? All supports have actually no support. It is for this reason that the Tathagata teaches: By an unsupported Bodhisattva should a gift be given, not by one who is supported by forms, sounds, smells, tastes, touchables, or mind-objects.

ดังนั้นสุภูติ พระโพธิสัตว์ สิ่งมีชีวิตที่ยิ่งใหญ่ หลังจากที่เขาได้ขจัด ความสำคัญมั่นหมายทั้งหมดแล้ว ก็ควรที่จะยกระดับความคิดของเขาไปยังจุด ที่สูงที่สุด นั่นคือ การตรัสรู้ที่ถูกต้องและสมบูรณ์ เขาควรจะสร้างความคิด อย่างหนึ่งขึ้นมาเป็นความคิดซึ่งไม่จำเป็นต้องอาศัยรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส หรือสิ่งที่อยู่ในใจ เป็นความคิดที่ไม่อิงอาศัยกับธรรมะ หรือไม่อิงอาศัยกับสิ่งที่ ไม่ใช่ธรรมะ เป็นความคิดที่ไม่อิงอาศัยกับอะไรใดๆทั้งสิ้น และทำไมน่ะหรือ ? ก็เพราะการอิงอาศัยใดๆ แท้จริงแล้วหาได้มีการอิงอาศัยไม่ ด้วยเหตุผล ดังกล่าวนี้ที่ พระตถาคตสั่งสอน พระโพธิสัตว์พึงบริจาคทานโดยไม่ยึดมั่น ถือมั่นในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส หรือธรรมารมณ์ใดๆ****(มีข้อความบางส่วน แตกต่างในสาระสำคัญจากฉบับแปลจากภาษาจีนของเสถียร โพธินันทะกับ ข้อความอยู่ในฉบับภาษาอังกฤษที่แปลจากภาษาสันกฤต ที่อาจให้ความหมาย ที่ขัดเจนกว่า: บรรณาธิการ)

And further, Subhuti, it is for the weal of all beings that a Bodhisattva should give gifts in this manner. And why? This perception of a being, Subhuti, that is just a non-perception. Those all-beings of whom the Tathagata has spoken, they are indeed no-beings. And why? Because the Tathagata speaks in accordance with reality, speaks the truth, speaks of what is, not otherwise.

A Tathagata does not speak falsely.

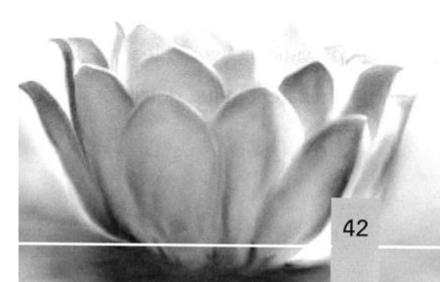
และนอกเหนือจากนี้สุภูติ.../ที่พระโพธิสัตว์ควรบริจาคทานใน ลักษณะนี้ และทำไมน่ะหรือ ? สุภูติ การรับรู้(ความสำคัญมั่นหมาย) เกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตในลักษณะนี้ เท่ากับการไม่รับรู้ (ไม่สำคัญมั่นหมาย) เกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตทั้งหลายที่ตถาคตได้กล่าวถึงมาแล้วนั้นโดยแท้จริงหามี สิ่งมีชีวิตใดเลย และทำไมน่ะหรือ เพราะว่าตถาคตจะกล่าวสอดคล้องกับ ความเป็นจริง จะกล่าวแต่ความจริง กล่าวแต่สิ่งที่มันเป็นเช่นนั้น ไม่มีทาง เป็นอย่างอื่น และตถาคตจะไม่กล่าวผิด (จากความจริงแท้)**** (เปรียบเทียบกับจากฉบับแปลจากภาษาจีนของเสถียร โพธินันทะ ที่ใช้ ศัพท์สูงมาก ได้แก่ ภูตวาที ตถาวาที อวิตถวาที และอนัญญถวาที : บรรณาธิการ)

But nevertheless, Subhuti, with regard to that dharma which the Tathagata has fully known and demonstrated, on account of that there is neither truth nor fraud. In darkness a man could not see anything. Just so should be viewed a Bodhisattva who has fallen among things, and who, fallen among things, renounces a gift. A man with eyes would, when the night becomes light and the sun has arisen, see manifold forms. Just so should be viewed a Bodhisattva who has not fallen among things, and who, without having fallen among things, renounces a gift.

แต่อย่างไรก็ตาม สุภูติ ด้วยการพิจารณาว่าธรรมะ ซึ่งตถาคตได้ตรัสรู้เป็นที่ยิ่ง และได้กล่าวแสดง เป็นเหตุที่ว่าหามีสิ่งใดจริง หรือสิ่งใดหลอกลวง ในความมืดมนุษย์จะไม่สามารถมองเห็นสิ่งต่างๆได้ เหมือนพระโพธิสัตว์ที่บริจาคทานโดยยังติดยึดกับสิ่งต่างๆ แต่มนุษย์ที่มี ดวงตาจะมองเห็นสิ่งต่างๆ ในตอนกลางคืนเมื่อมีแสงสว่าง หรือเมื่อ พระอาทิตย์ขึ้นก็เหมือนกับพระโพธิสัตว์ซึ่งบริจาคทานโดยมิได้ติดยึดกับสิ่ง ใดๆ

Furthermore, Subhuti, those sons and daughters of good family who will take up this discourse on Dharma, will bear it in mind, recite, study, and illuminate it in full detail for others, they have been known, Subhuti, by the Tathagata with his Buddha-cognition, they have been seen, Subhuti, by the Tathagata with his Buddha-eye, they have been fully known by the Tathagata. All these beings, Subhuti, will beget and acquire an immeasurable andincalculable heap of merit. And if, Subhuti, a woman or man should renounce in the morning all their belongings as many times as there are grains of sand in the river Ganges, and if they should do likewise at noon and in the evening, and if in this way they should renounce all their belongings for many hundreds of thousands of millions of milliards of aeons; and someone else, on hearing this discourse on Dharma, would not reject it; then the latter would on thestrength of that beget a greater heap of merit, immeasurable and incalculable. What then should we say of him who, after writing it, would learn it, bear it in mind, recite, study and illuminate it in full detail for others?

นอกจากนี้ สุภูติ กุลบุตรและกุลธิดาผู้ซึ่งศรัทธาในพระสูตรนี้ เขาจะจดจำพระสูตรนี้เอาไว้ในใจ จะอ่าน จะศึกษา และแสดงเผยแผ่แก่ ผู้อื่น สุภูติ พวกเขาเหล่านั้นจะเป็นที่รู้จักของตถาคตด้วยพุทธิปัญญา สุภูติ พวกเขาจะถูกเห็นโดยตถาคต ด้วยจักษุปัญญา พวกเขาจะเป็นที่รู้จักอย่าง ยิ่งโดยตถาคต พวกเขาจะได้บุญกุศลอย่างมหาศาลชนิดที่ไม่อาจจะวัดและ คำนวณได้ สุภูติ และถ้าหากจะมีสตรีหรือบุรุษจะสละในเวลาเช้าข้าวของ ทั้งหมดที่มีอยู่เป็นจำนวนหลายๆเท่าของปริมาณเม็ดทรายในแม่น้ำคงคา และถ้าพวกเขากระทำอย่างเดียวกันในเวลาเที่ยงและในเวลาเย็น และถ้า ในแนวทางเช่นนี้พวกเขาบริจาคทานจากข้าวของทั้งหมดที่เขามีเป็นเวลา ถึงหนึ่งแสนล้านมหากัปล์ แต่หากว่ามีใครบางคนที่ได้ยินคำสอนในพระ สูตรนี้แล้วยอมรับคำสอนนี้ บุคคลผู้นี้ ยอมรับคำสอนในพระสูตร) จะได้ กองบุญกุศลสูงกว่าผู้ที่ทำการบริจาคทานดังกล่าวมาข้างต้นเสียอีก เป็น บุญกุศลที่ไม่อาจจะวัดและคำนวณได้ ดังนั้นไม่ต้องกล่าวถึงผู้ซึ่งหลังจากที่ บันทึกคำสอนนี้ไว้ จะเรียนรู้คำสอน จดจำเอาไว้ในใจ อ่าน ศึกษาและทำ การเผยแผ่แก่ผู้อื่นว่าเขาจะได้รับบุญกุศลมากมายมหาศาลเพียงใด ?

Moreover, Subhuti, (1) unthinkable (2)incomparable is this discourse on Dharma. (3)The Tathagata has taught it for the weal of beings who have set out in the best, in the most excellent vehicle. Those who will take up this discourse on Dharma, bear it in mind, recite, study and illuminate it in full detail for others, the Tathagata has known them with his Buddha-cognition, the Tathagata has seen them with his Buddha-eye, the Tathagata has fully known them. All these beings, Subhuti, will be blest with an immeasurable heap of merit, they will be blest with a heap of merit unthinkable, incomparable, measureless and illimitable. All these beings, Subhuti, will carry along an equal share of enlightenment. And why? (4)Because it is not possible, Subhuti, that this discourse on Dharma could be heard by beings of inferior resolve, nor by such as have a self in view, a being, a soul, or a person. Nor can beings who have not taken the pledge of Bodhi-beings either hear this discourse on Dharma,or take it up, bear it in mind, recite or study it. That cannot be.

ยิ่งไปกว่านั้น สุภูติ (1)ไม่อาจคิด(2)ไม่อาจจะเปรียบเทียบคำสอนใน พระสูตรนี้ (3)ตถาคตได้สอนพระธรรมนี้สำหรับวงล้อของสิ่งมีชีวิตผู้ซึ่งถูก กำหนดไว้สำหรับสิ่งที่ดีที่สุดในยานที่เป็นเลิศที่สุด

**** (มีข้อความบางส่วนแตกต่างในสาระสำคัญจากฉบับแปลจาก ภาษาจีนของเสถียร โพธินันทะ ที่มิได้มีในส่วนข้อความนี้ในคำสำคัญ วงล้อ ของสิ่งมีชีวิต มีข้อความอยู่ในฉบับภาษาอังกฤษที่แปลจากภาษาสันกฤต: บรรณาธิการ)บุคคลเหล่านั้นผู้ซึ่งศรัทธาในพระสูตรนี้ รับเอาไว้ในใจ อ่าน ศึกษาและเผยแผ่แก่ผู้อื่น ตถาคตจะรับรู้ถึงบุคคลเหล่านั้นด้วยพุทธิปัญญา ตถาคตจะรู้จักพวกเขาเป็นที่ยิ่ง สรรพสัตว์ทั้งหมดเหล่านี้ สุภูติ จะได้รับบุญกุศลอันไม่อาจวัดค่าได้ พวก เขาจะได้รับบุญกุศลที่ไม่อาจคิดประมาณเอา ไม่อาจเปรียบเทียบมีค่าเป็น อนันต์ สรรพสัตว์ทั้งหลายเหล่านี้ มีความสามารถในการตรัสรู้ได้เท่าๆกัน และ ทำไมน่ะหรือ? (4) เพราะว่ามันเป็นไปไม่ได้ สุภูติ ที่คำสอนตามพระสูตรนี้จะ ถูกได้ยินโดยผู้ที่มีความด้อยในการแก้ปัญหา หรือผู้ที่ยังยึดมั่นอยู่กับอัตตา กับ ความมีความเป็น/สรรพสัตว์ ดวงจิตวิญญาน และบุคคล รวมทั้งผู้ที่ไม่มี ปณิธานโพธิสัตว์แม้ว่าเขาจะได้ยินคำสอนตามพระสูตรนี้ เขาก็ไม่รับ ไม่จำไว้ใน ใจ ไม่อ่าน และไม่ศึกษาเช่นเดียวกัน

(1) Moreover, Subhuti, the spot of earth where this Sutra will be revealed, that spot of earth will be worthy of worship by the whole world with its Gods, men and Asuras, worthy of being saluted respectfully, worthy of being

honoured by circumambulation, like a shrine will be that spot of earth. And yet Subhuti, those sons and daughters of good family, who will take up these very Sutras, and will bear them in mind, recite and study them, they will be humbled, well humbled they will be! And why? The impure deeds which these beings have done in their former lives, and which are liable to lead them into the states of woe, in this very life they will, by means of that humiliation, (2) annul those impure deeds of their former lives , and (3) they will reach the enlightenment of a Buddha.

(1) นอกจากนี้ สุภูติ ที่ใดในโลกนี้เป็นที่ซึ่งมีจะพระสูตรไปเผยแผ่/ ปรากฏ สถานที่แห่งนั้นเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ซึ่งเทวดา มนุษย์และอสูรจะไป นมัสการ เป็นสถานที่พึงกราบไหว้บูชา เป็นสถานที่ที่พึงทำทักษิณาวัตร คล้าย กับเป็นที่ตั้งของสถูป และดังนั้นสุภูติ กุลบุตรและกุลธิดาเหล่านั้นที่ใช้เวลาอยู่ กับพระสูตรนี้มาก และจดจำไว้ในใจ อ่านและศึกษาพระสูตร พวกเขาเหล่านั้น จะอ่อนน้อมถ่อมตน อ่อนน้อมถ่อมตนเป็นอย่างดี และทำไมน่ะหรือ ก็เพราะ บาปที่บุคคลเหล่านี้กระทำไว้ในชาติปางก่อน ซึ่งบาปกรรมที่กระทำไว้นี้จะทำ ให้พวกเขาประสบกับความทุกข์/ความหายนะ หากในชาตินี้บุคคลที่ศรัทธาใน พระสูตรนี้ถูกดูหมิ่นเหยียดหยามโดยผู้อื่น (2)บาปกรรมที่เขากระทำมาใน อดีตชาติจะสูญสิ้นไป และ (3) พวกเขาจะเข้าถึงธรรมที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้และ ได้รับผลแห่งธรรมนั้นเป็นนิจ

With my superknowledge, Subhuti, I recall that in the past period, long before Dipankara, the Tathagata, Arhat, fully Enlightened One, during incalculable, quite incalculable aeons, I gave satisfaction by loyal service to 84,000 million milliards of Buddhas, without ever becoming again estranged from them. But the heap of merit, Subhuti, from the satisfaction I gave to those Buddhas and Lords without again becoming estranged from them compared with the heap of merit of those who in the last time, the last epoch, the last five hundred years, at the time of the collapse of the good doctrine, will take up these very Sutras, bear them in mind, recite and study them, and will illuminate them in full detail for others, it does not approach one hundredth part, not one thousandth part, nor a one hundred thousandth part, not a ten millionth part, nor a one hundred millionth part, nor a 100,000 millionth part. It does not bear number, nor fraction, nor counting, nor similarity, nor comparison, nor resemblance. (4) If moreover, Subhuti, I were to teach, the heap of merit of those sons and daughters of good family, and how great a heap of merit they will at that time beget and acquire, beings would become frantic and confused. Since, however, Subhuti, the Tathagata has taught this discourse on Dharma as unthinkable, so just an unthinkable karma result should be expected from it.

ด้วยญานหยั่งรู้ของเรา สุภูติ เราระลึกได้ว่าในอดีตกาลที่ ผ่านมา ก่อนหน้าที่เราจะได้พบพระที่ปังกรพุทธเจ้า เป็นเวลานานหลายกัปล์มากจนไม่ อาจจะนับได้อย่างแน่ชัด เราเคยปฏิบัติบูชาพระพุทธเจ้าจำนวนถึง84,000 ล้าน ของหนึ่งพันล้านพระองค์รับใช้โดยมิเคยเหินห่างทุกๆพระองค์แต่กองบุญกุศลที่ ได้รับ สุภูติจากความพึงพอใจที่เราได้ทำให้เกิดแก่พระพุทธเจ้าทั้งหลายเหล่านั้น อันเกิดจากการปฏิบัติบูชาโดย มิเคยเหินห่างเมื่อเปรียบเทียบกับกองบุญกุศลของ ผู้ซึ่งอยู่ในช่วงเวลาสุดท้าย ยุคสุดท้าย 500 ปีสุดท้ายในเวลาที่อายุของพระ สิ้นสุดลง ซึ่งใช้เวลาอยู่กับพระสูตรนี้เป็นอย่างมาก จดจำเอาไว้ในใจ อ่านและศึกษาพระสูตรและเผยแผ่พระสูตรแก่ผู้อื่นโดยละเอียดยังไม่ได้บุญกุศล เท่ากับ 1 ใน 100 ส่วน ไม่ได้ 1 ใน 1000 ส่วน ไม่ได้ 1 ใน 100,000 ส่วน ไม่ได้ 1 ใน 10 ล้านส่วน ไม่ได้ 1 ใน 100 ล้านส่วน ไม่ได้ 1 ใน 100,000 ล้านส่วนมัน ไม่มีจำนวนใดรองรับได้ ไม่สามารถบอกเศษส่วนไม่สามารถนับ ไม่เหมือน ไม่ สามารถเปรียบเทียบ ไม่มีความคล้ายคลึง (4)ยิ่งไปกว่านั้น สุภูติ เรากล่าวว่า กอง บุญกุศลของกุลบุตร และกุลธิดาเหล่านั้นที่พวกเขาจะได้รับสิ่งมีชีวิตทั้งหลายจะ ตกอยู่ในความฝั่นเฟือน และสับสน เนื่องด้วย อย่างไรก็ตาม สุภูติ ตถาคตได้สอน หลักธรรมในพระสูตรนี้ในฐานะที่เป็นสิ่งที่ไม่อาจคิดและจินตนาการได้ ดังนั้นสิ่ง ควรจะคาดหวังจากมันก็มีผลของกรรมที่ไม่อาจจะคิดและจินตนาการได้ ****(มีข้อความบางส่วนแตกต่างในสาระสำคัญจากฉบับแปลจากภาษาจีนของ เสถียร โพธินันทะ อย่างมากโดยเฉพาะรายละเอียดในเรื่องของตัวเลข ซึ่งมี ข้อความอยู่ในฉบับภาษาอังกฤษที่แปลจากภาษาสันกฤต:บรรณาธิการ)

Subhuti asked: How, O Lord, should one set out in the Bodhisattva-vehicle stand, how progress, how control his thoughts? The Lord replied: Here, Subhuti, someone who has set out in the Bodhisattva-vehicle should produce a thought in this manner: 'all beings I must lead to Nirvana, into that Realm of Nirvana which leaves nothing behind; and yet, after beings have thus been led to Nirvana, no being at all has been led to Nirvana'. And why? If in a Bodhisattva the notion of a 'being' should take place, he could not be called a 'Bodhi-being'.

พระสุภูติทูลถาม:ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ บุคคลซึ่งมุ่งสู่โพธิสัตว์ยาน เขาควรพัฒนาตน และควบคุมความคิดของเขาอย่างไร ? พระเจ้าข้า พระผู้มี พระภาคเจ้าตรัสตอบว่า : นี่แหละ, สุภูติ บุคคลใดซึ่งมุ่งสู่โพธิสัตว์ยานเขาควร จะทำความคิดในลักษณะนี้ : 'ข้าพเจ้าจะต้องขนสรรพสัตว์ทั้งหมดเข้าสู่ นิพพาน,เข้าไปยังแดนนิพพานทั้งสิ้นโดยไม่สิ่งใดไว้เบื้องหลังและหลังจากที่ สรรพสัตว์ทั้งหลายบรรลุนิพพานแล้ว ข้าพเจ้าจะคิดว่าไม่มีสรรพสัตว์อะไรใดๆ ได้บรรลุนิพพานเลย และทำไมน่ะหรือ ? เพราะถ้าพระโพธิสัตว์ยังคงมี ความคิดเกี่ยวกับ 'ความมีอยู่/เป็นอยู่'เขาผู้นั้นก็ไม่ควรที่จะถูกเรียกว่าเป็น 'พระโพธิสัตว์ที่แท้จริง'

And likewise if the notion of a soul, or a person should take place in him. And why? He who has set out in the Bodhisattva-vehicle he is not one of the dharmas.

และในทำนองเดียวกันถ้าความคิดเกี่ยวกับดวงจิตวิญญาณ,หรือ เกี่ยวกับบุคคลยังคงเกิดขึ้นในตัวของเขา) และทำไมน่ะหรือ ? เขาผู้ซึ่งมุ่ง สู่โพธิสัตว์ยานเขามิได้เป็นหนึ่งเดียวกับธรรมะทั้งหลาย

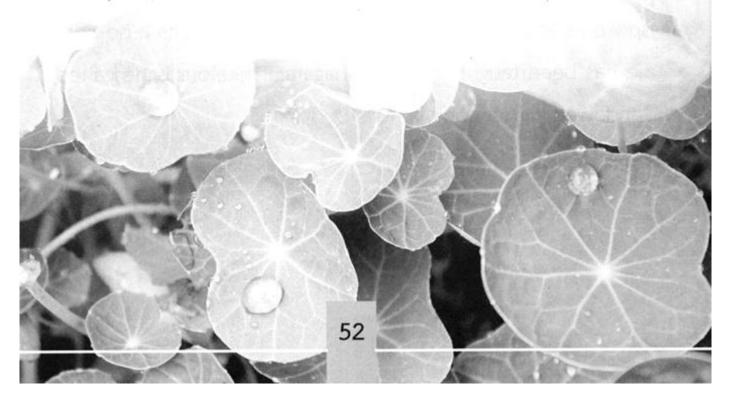

What do you think Subhuti, is there any dharma by which the Tathagata, when he was with Dipankara the Tathagata, has fully known the utmost, right and perfect enlightenment? Subhuti replied: There is not any dharma by which the Tathagata, when he was with the TathagataDipankara, has fully known the utmost, right and perfect enlightenment. The Lord said: It is for this reason that the TathagataDipankara then predicted of me: 'You, young Brahmin, will be in a future period a Tathagata, Arhat, fully Enlightened, by the name of Shakyamuni!

เธอคิดอย่างไรสุภูติ , ตถาคตขณะเมื่ออยู่ในสำนักของ พระที่ปังกรพุทธเจ้าได้รู้บรรลุธรรมใดๆ อันเป็นธรรมขั้นสูงสุด มีความถูก ต้องและบรรลุการตรัสรู้ที่สมบูรณ์หรือ ? พระสุภูติทูล ตอบว่า ไม่พระเจ้าข้า ไม่มีธรรมะใดๆ ซึ่งตถาคตในขณะที่อยู่ในสำนักของพระที่ปังกรพุทธเจ้าได้ บรรลุ พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสต่อไปว่า ก็ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ พระที่ปังกร พุทธเจ้าจึงได้ให้คำพยากรณ์แก่เราว่า 'ท่านพราหมณ์หนุ่ม ในอนาคตท่านจะ ตรัสรู้เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า มีนามว่า ศากยะมุนี!

And why? 'Tathagata', Subhuti, is synonymous with true Suchness (tathata). And whosoever, Subhuti, were to say, 'The Tathagata has fully known the utmost, right and perfect enlightenment', he would speak falsely. And why? There is not any dharma by which the Tathagata has fully known the utmost, right and perfect enlightenment. And that dharma which the Tathagata has fully known and demonstrated, on account of that there is neither truth nor fraud. Therefore the Tathagata teaches, all dharmas are the Buddha's own and special dharmas'. And why?'All-dharmas', Subhuti, have as no-dharmas been taught by the Tathagata. Therefore all dharmas are called the Buddha's own and special dharmas. [(Just as a man, Subhuti, might be endowed with a body; a huge body.)] Subhuti said: That man of whom the Tathagata spoke as 'endowed with a body, a huge body', as a no-body he has been taught by the Tathagata. Therefore is he called, 'endowed with a body, a huge body'.

และทำไมน่ะ หรือ สุภูติ คำว่า ตถาคต มีความหมายตรงกับ ความเป็นเช่นนั้นเอง(ตถาตา) และใครก็ตามสุภูติ ที่กล่าวว่า ตถาคตเป็น ผู้บรรลุธรรมสูงสุด เป็นผู้บรรลุธรรมที่แท้จริงและบรรลุการตรัสรู้ที่สมบูรณ์ นั่นเป็นการกล่าวที่ไม่ถูกต้อง และทำไมน่ะหรือ ?[ไม่มีธรรมสูงสุดใดๆ ที่ ตถาคตได้บรรลุ ไม่มีธรรมที่แท้จริงใดๆที่ตถาคตได้บรรลุ ไม่มีการตรัสรู้ที่ สมบูรณ์ และธรรมซึ่งตถาคตได้บรรลุและกล่าวสอนนั้นไม่เป็นทั้งสิ่งที่จริง แท้และไม่เป็นทั้งสิ่งที่หลอกลวง]ดังนั้นตถาคตจึงสอนว่าธรรมทั้งปวงคือ พุทธธรรม และเป็นธรรมพิเศษ และทำไมน่ะหรือ สุภูติเมื่อตถาคตกล่าวว่า ธรรมทั้งปวง แท้จริงหามีธรรมใดที่ถูกสอนโดยตถาคตไม่ ดังนั้นธรรมทั้ง ปวงจึงถูกเรียกว่า พุทธธรรม และเป็นธรรมพิเศษ (เหมือนคนๆหนึ่ง สุภูติ ซึ่งมีร่างกายใหญ่โตมหึมา) พระสุภูติทูลตอบว่า คนซึ่งพระตถาคต กล่าวว่ามีร่างกายใหญ่โตมหึมานั้น แท้จริงแล้วหาได้มีมีภาวะที่แห่ง ร่างกายที่ใหญ่โตมหึมาไม่ ดังนั้น เขาจึงถูกเรียกว่า เป็นผู้มีร่างกายสูงใหญ่ มหึมา

The Lord said: So it is, Subhuti. The Bodhisattva who would say, I will lead beings to Nirvana', he should not be 'Bodhi-being'. why? called a And there. Is Subhuti, any dharma named 'Bodhi-being'? Subhuti replied: No indeed, O Lord. The Lord said: Because of that the Tathagata teaches, 'selfless are all dharmas, they have not the character of living beings, they are without a living soul, without personality'. [(If any Bodhisattva should say, 'I will create harmonious Buddhafields')], he likewise should not be called a Bodhi-being. And why? 'The harmonies of Buddhafields, the harmonies of Buddhafields', Subhuti, as noharmonies have they been taught by the Tathagata. Therefore he spoke of 'harmonious Buddhafields'.)] The Bodhisattva, however, Subhuti, who is intent on 'without self are the dharmas, without self are the dharmas', him the Tathagata, the Arhat, the fully Enlightened One has declared to be a

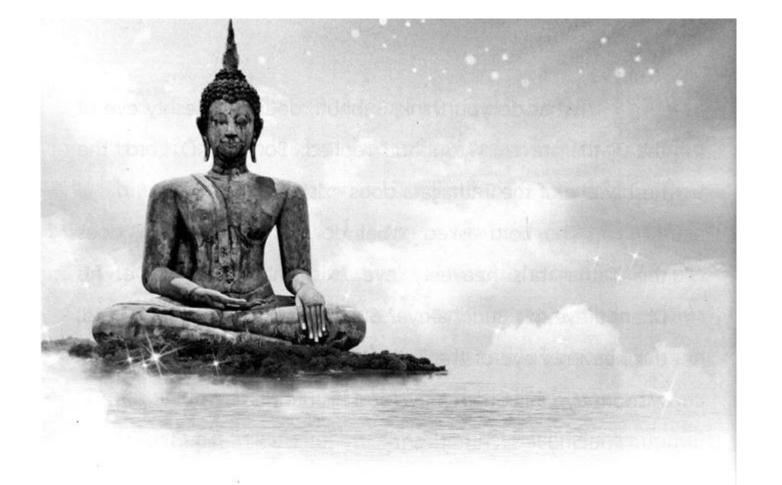
พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า มันเป็นเช่นนั้น สุภูติ หาก พระโพธิสัตว์กล่าวว่า เราจะนำสรรพสัตว์ทั้งหลายเข้าสู่นิพพาน เขาผู้นั้น ไม่สมควรได้รับการเรียกขานว่า เป็นผู้มีโพธิสภาวะ และทำไมน่ะหรือ ? สุภูติ มีธรรมะใดที่มีชื่อว่า โพธิสภาวะ หรือไม่ ? พระสุภูติทูลตอบว่า ไม่ โดยแท้จริงพระเจ้าข้า ข้าแต่พระองค์ พระผู้มีพระภาคเจ้ากล่าวต่อว่า เพราะว่าเป็นเช่นนั้นตถาคตจึงสอนว่า ธรรมทั้งปวงเป็นอนัตตา ธรรมทั้ง ปวงไม่มีลักษณะของสิ่งมีชีวิตใดๆ ปราศจากชีวิตวิญญาน ปราศจาก ลักษณะของบุลคล [(ถ้าหากมีพระโพธิสัตว์ใดๆ กล่าวว่า เราจะสร้างพุทธ เกษตรอันสงบสุขสวยงาม)] เขาผู้นั้นก็ไม่สมควรที่จะถูกเรียกว่าเป็นผู้ที่มี โพธิสภาวะ [(และทำไมน่ะหรือ สุภูติ พุทธเกษตรอันสงบสุขสวยงาม พุทธเกษตรอันสงบสุขสวยงาม แท้จริงไม่มีความสงบสุขสวยงาม อยู่ในคำ สอนของตถาคต ดังนั้นจึงเป็นแต่เพียงการกล่าวถึง พุทธเกษตรอันสงบ สวยงาม)]อย่างไรก็ตาม สุภูติ พระโพธิสัตว์ ผู้ซึ่งตั้งจิตมั่นว่า ธรรมทั้งปวง นั้นเป็นอนัตตา ธรรมทั้งปวงเป็นอนัตตาดังนั้น เราตถาคต ผู้อรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าขอประกาศว่าเขาเหล่านั้นคือผู้ที่มีโพธิสภาวะ ที่แท้จริง เป็นชีวิตที่ยิ่งใหญ่

What do you think, Subhuti, does the fleshly eye of the Tathagata exist? Subhuti replied: So it is, O Lord, the fleshly eye of the Tathagata does exist.

The Lord asked: What do you think, Subhuti, does the Tathagata's heavenly eye exist, his wisdom eye, his Dharma-eye, his Buddha-eye? Subhuti replied: So it is, O Lord, the heavenly eye of the Tathagata does exist, and so does his wisdom eye, his Dharma-eye and his Buddha-eye.

เธอคิดว่าอย่างไร สุภูติ ตถาคตมีนัยน์ตาเนื้อหรือไม่ ? พระสุภูติ ทุลตอบว่า มันเป็นดังนั้น ข้าแต่พระองค์ พระตถาคตทรงมีนัยน์ตาเนื้อ พระเจ้าข้า พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสถามต่อว่า เธอคิดว่าอย่างไร สุภูติ ตถาคตมีนัยน์ตาสวรรค์ มีนัยน์ตาแห่งปัญญา มีนัยน์ตาธรรม มีนัยน์ตา พุทธหรือไม่ ? พระสุภูติทูลตอบว่า มันเป็นดังนั้น ข้าแต่พระองค์ พระตถาคตทรงมีนัยน์ตาสวรรค์ และดังนั้นพระองค์จึงทรงมีนัยน์ตา แห่งปัญญา นัยน์ตาธรรม และนัยน์ตาพุทธพระเจ้าข้า)

****(ในฉบับแปลจากภาษาจีนของเสถียร โพธินันทะใช้คำ ว่ามังสจักษุ ทิพยจักษุ ปัญญาจักษุ ธรรมจักษุ พุทธจักษุ:บรรณาธิการ)

The Lord said: What do you think, Subhuti, has the Tathagata used the phrase, 'as many grains of sand as there are the great river Ganges'? Subhuti replied: So it is, O Lord, so it is, O Well-Gone! The Tathagata has done so. The Lord asked: What do you think, Subhuti, if there were as many Ganges rivers as there are grains of sand in the great river Ganges, and if there were as many world systems as there are grains of sand in them, would those world systems bemany? Subhuti replied: So it is, O Lord, so it is, O Well-Gone, these worldsystems would be many. The Lord said: As many beings as there are in these

world systems, of them I know, in my wisdom, the manifold trends of thought. And why? 'Trends of thought, trends of thought', Subhuti, as no trends have they been taught by the Tathagata. Therefore are they called 'trends of thought'. And why? Past thought is not got at; future thought is not got at; present thought is not got at.

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า เธอคิดว่าอย่างไร สุภูติ เมื่อตถาคตใช้ วลีว่า 'มีจำนวนมากมายเท่ากับเม็ดทรายในคงคามหานที' พระสุภูติทูลตอบว่า มันเป็นดังนั้น ข้าแต่พระองค์ มันเป็นดังนั้น พระผู้เสด็จไปดีแล้ว (พระสุคโต) พระตถาคตได้กล่าวดังนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสถามต่อว่า เธอคิดว่าอย่างไร สุภูติ ถ้ามีจำนวนแม่น้ำคงคามากเท่ากับจำนวนเม็ดทรายในคงคามหานที่ และ ถ้าหากมีจำนวนโลกธาตุมากมายเท่ากับจำนวนเม็ดทรายของแม่น้ำคงคา เหล่านั้นรวมกัน จำนวนโลกธาตุจะมีมากมายมหาศาลหรือไม่ ? พระสุภูติทูล ตอบว่า มันเป็นดังนั้น ข้าแต่พระองค์ มันเป็นดังนั้นข้าแต่พระผู้เสด็จไปดีแล้ว โลกธาตุเหล่านี้จะมีจำนวนมหาศาลพระเจ้าข้า พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า พระองค์รู้จักสิ่งมีชีวิตจำนวนมากมายมหาศาลที่มีอยู่ในระบบโลกธาตุเหล่านั้น ด้วยปัญญาญาณของพระองค์ พระองค์รู้แนวโน้มต่างๆทางความคิด(สภาพทาง จิตหรือเจตสิก)อันมากมายของสรรพสัตว์เหล่านั้น และทำไมน่ะหรือ ? ที่ว่า แนวโน้มต่างทางความคิด/จิตและเจตสิก แนวโน้มต่างๆทางความคิด สุภูติ จริงๆแล้วไม่มีแนวโน้มต่างๆ ที่ถูกสอนโดยตถาคต ดังนั้นมันจึงถูกเรียกว่า แนวโน้มต่างๆของความคิด/จิตและเจตสิก และทำไมน่ะหรือ ? ความคิดใน

อดีตจึงไม่มีและไม่อาจยึดถือได้ ความคิดในอนาคตก็ไม่มีและมิอาจยึดถือได้ รวมถึงความคิดในปัจจุบันก็ไม่มีและไม่อาจยึดถือได้เช่นกัน

What do you think, Subhuti, if a son or daughter of good family had filled this world system of 1,000 million worlds with the seven precious things, and then gave it as a gift to the Tathagatas, the Arhats, the fully Enlightened Ones, would they on the strength of that beget a great heap of merit? Subhuti replied: they would, O Lord, they would, O Well-Gone! The Lord said: So it is, Subhuti, so it is. On the strength of that this son or daughter of good family would beget a great heap of merit, immeasurable and incalculable. But if, on the other hand, there were such a thing as a heap of merit, the Tathagata would not have spoken of a 'heap of merit'.

เธอคิดว่าอย่างไร สุภูติ ถ้าหากกุลบุตร หรือกุลธิดาได้นำเอารัตนะ ทั้งเจ็ดมีจำนวนมหาศาลจนสามารถบรรจุได้เต็มทั้ง 1,000 ล้านโลกธาตุถวาย แด่พระตถาคตผู้อรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า พวกเขาเหล่านั้นจะได้รับบุญกุศล จำนวนมากมายมหาศาลหรือไม่ ? พระสุภูติทูลตอบว่า ข้าแต่พระองค์พวกเขา จะได้รับบุญกุศลจำนวนมากมายมหาศาล ข้าแต่พระผู้สเด็จไปดีแล้ว พวกเขา จะได้รับบุญกุศล จำนวนมากมายมหาศาล พระเจ้าข้า พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัส ว่า มันเป็นดังนั้น สุภูติ มันเป็นดังนั้น กุลบุตร หรือกุลธิดาเหล่านั้นจะได้บุญ กุศลจำนวนมากมายไม่อาจวัดและไม่อาจคำนวณได้ แต่ถ้า ในทางกลับกัน ถ้า มีสิ่งที่เป็นกองบุญกุศลนั้นอยู่ ตถาคตจะไม่กล่าวว่าคำว่า กองบุญกุศล

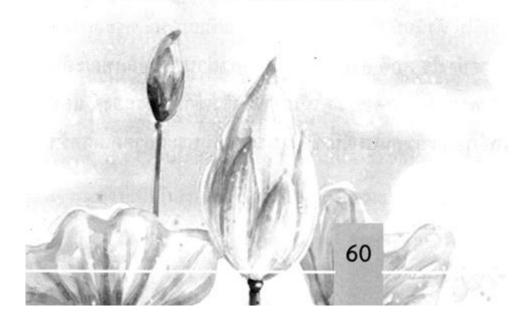
What do you think, Subhuti, is the Tathagata to be seen by means of the accomplishment of his form-body? Subhuti replied: No indeed, O Lord, the Tathagata is not to be seen by means of the accomplishment of his form-body. And why? 'Accomplishment of his form-body,accomplishment of his formbody', this, O Lord, has been taught by the Tathagata as no accomplishment. Therefore is it called 'accomplishment of his form-body'. The Lord asked:Whatdo you think, Subhuti, is the Tathagata to be seen through his possession ofmarks?Subhuti replied: No indeed, O Lord. And why? This possession ofmarks, O Lord, which has been taught by the Tathagata, as a no-possession ofno-marks this has been taught by the Tathagata. Therefore is it called 'possession of marks'.

เธอคิดว่าอย่างไร สุภูติ สามารถเห็นตถาคตโดยผ่านรูปกายอันสมบูรณ์ ได้หรือไม่ ? พระสุภูติทูลตอบว่า ไม่โดยแท้จริง ข้าแต่พระองค์ ไม่สามารถเห็น พระตถาคตโดยผ่านรูปกายอันสมบูรณ์นี้ และทำไมน่ะหรือ ? รูปกายอันสมบูรณ์นี้ รูปกายอันสมบูรณ์นี้ สิ่งนี้ ข้าแต่พระองค์ พระตถาคตเคยตรัสสอนว่าหามีสภาวะ ที่แห่งรูปกายที่สมบูรณ์ไม่ ดังนั้นมันจึงถูกเรียกว่า รูปกายที่สมบูรณ์ พระตถาคต ตรัสถามต่อ เธอคิดว่าอย่างไร สุภูติ สามารถเห็นตถาคตผ่านสรรพลักษณะอัน สมบูรณ์ได้หรือไม่ ? พระสุภูติทูลตอบว่า ไม่โดยแท้จริง ข้าแต่พระองค์ และ ทำไมน่ะหรือ? สรรพลักษณะอันสมบูรณ์นี้ ข้าแต่พระองค์ พระตถาคตเคยตรัส

สอนว่า สรรพลักษณะอันสมบูรณ์หามีไม่ ดังนั้นมันจึงถูกเรียกว่า สรรพลักษณะที่ สมบูรณ์

The Lord asked: What do you think, Subhuti, does it occur to the Tathagata, 'by me has Dharma been demonstrated'? Whosoever, Subhuti, would say, 'the Tathagata has demonstrated Dharma', he would speak falsely, he would misrepresent me by seizing on what is not there. And why? 'Demonstration of dharma, demonstration of dharma', Subhuti, there is not any dharma which could be got at as a demonstration of dharma.

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสถาม เธอคิดว่าอย่างไร สุภูติ ตถาคตจะ มีมนสิการได้หรือไม่ว่า ตถาคตได้แสดงธรรม ? ใครก็ตาม สุภูติ ที่กล่าวว่า พระตถาคตได้แสดงธรรม เขาผู้นั้นกล่าวผิด กล่าวบิดเบือนตถาคต และ ทำไมน่ะหรือ? การแสดงธรรม การแสดงธรรม สุภูติ หามีธรรมใดๆ ซึ่ง สามารถถือเอาได้จากการแสดงธรรม

Subhuti asked: Are there, O Lord, any beings in the future, in the last time, in the last epoch,in the last 500 years, at the time of the collapse of the good

doctrine who, on hearing such dharmas, will truly believe? The Lord replied: They, Subhuti, are neither beings nor nobeings. And why? 'Beings, beings', Subhuti, the Tathagata has taught that they are all nobeings. Therefore has he spoken of 'all beings'.

พระสุภูติทูลถาม ข้าแต่พระองค์ ในอนาคตในช่วงเวลาสุดท้าย ในยุคสุดท้าย ในช่วง 500 ปีสุดท้าย ในเวลาสิ้นสุดอายุ พระศาสนาจะ ยังคงมีสรรพสัตว์ใดๆ ที่ได้ยินธรรมเช่นนี้ จะยังคง มีศรัทธาอย่าง แท้จริงหรือไม่ ? พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสตอบว่า พวกเขา สุภูติ ไม่เป็นทั้ง สิ่งมีชีวิต หรือมิใช่สิ่งไม่มีชีวิต และทำไมน่ะหรือ สุภูติ ที่ว่า สรรพสัตว์ ทั้งหลาย สรรพสัตว์ทั้งหลายนั้น ตถาคตสอนว่าหามีสรรพสัตว์ใดๆไม่ ดังนั้นจึงเป็นแต่เพียงชื่อสรรพสัตว์เท่านั้น

What do you think, Subhuti, is there any dharma by which the Tathagata has fully known the utmost, right and perfect enlightenment? Subhuti replied: No indeed, O Lord, there is not any dharma by which the Tathagata has fully known the utmost, right and perfect enlightenment. The Lord said: So it is, Subhuti, so it is. Not even the least (anu) dharma is there found or got at. Therefore is it called 'utmost (anuttara), right and perfect enlightenment'. Furthermore, Subhuti, self-identical (sama) and nothing is therein at dharma. (vishama). Therefore is it called 'utmost, right (samyak) and perfect (sam-) enlightenment'. Self-identical through the absence of a self, a being, a soul, or a person, the utmost, right and perfect enlightenment is fully known as the totality of all the wholesome dharmas, 'Wholesome dharmas, wholesome dharmas', Subhuti yet as no-dharmas have they been taught by the Tathagata. Therefore are they called 'wholesome dharmas'.

เธอคิดว่าอย่างไร สุภูติ มีธรรมสูงสุด เป็นธรรมที่นำไปสู่ความรู้แจ้ง ที่แท้จริงอันใดที่ตถาคตได้ตรัสรู้หรือ ? พระสุภูติทูลตอบว่า ไม่โดยแท้จริง ข้า แต่พระองค์ไม่มีธรรมสูงสุด เป็นธรรมที่นำไป สู่ความรู้แจ้งที่แท้จริงอันใดที่ ตถาคตได้ตรัสรู้พระเจ้าข้า พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า เป็นดังนั้น สุภูติ เป็น ดังนั้น ไม่มีธรรมใดเลยแม้เพียงน้อยนิดเท่าอนู ที่ตถาคตได้พบหรือได้รับมา

ดังนั้นจึงเป็นแต่เพียงการเรียกขานว่า เป็นธรรมอันสูงสุด (อนุตร) เป็นธรรมที่ แท้จริงเป็นธรรมที่นำไปสู่การตรัสรู้เท่านั้น นอกจากนี้ สุภูติความเสมอด้วย ตนเอง (สะมะ) คือธรรมนั้น และความไม่มีความแตกต่าง (วิสามะ) ดังนั้นมัน จึงถูกรียกขานว่าเป็นธรรม สูงสุด แท้จริง (สัมยัก) และสมบรูณ์ (สัม-) แห่งการ ตรัสรู้ ความเสมอเหมือนด้วยตนโดยปราศจากอัตตา สิ่งมีชีวิต จิตวิญญาณ หรือบุคคล ธรรมสูงสุด แท้จริงเป็นธรรมแห่งการตรัสรู้ที่สมบูรณ์ ธรรมเหล่านี้ เป็นที่ทราบโดยรวมว่า กุศลธรรมทั้งปวง กุศลธรรมทั้งหลาย กุศลธรรม ทั้งหลาย สุภูติ แท้จริงแล้วหามีภาวะแห่งกุศลธรรมไม่ ดังนั้นจึงเป็นแต่เพียง การเรียกว่า กุศลธรรมเท่านั้น

And again, Subhuti, if a woman or man had piled up the seven precious things until their bulk equaled that of all the Sumerus, kings of mountains, in the world system of 1,000 million worlds, and would give them as a gift; and if, on the other hand, a son or daughter of good family would take up from this Prajnaparamita, this discourse on Dharma, but one stanza of four lines, and demonstrate it to others, compared with his heap of merit the former heap of merit does not approach one hundredth part, etc., until we come to, it will not bear any comparison.

และอีกครั้งหนึ่ง สุภูติ ถ้าหากมีสตรี หรือบุรุษใดบำเพ็ญทานบริจาค โดยนำเอารัตนะทั้ง 7 ชนิดมากองสูงเท่ากับภูเขา พระ สุเมร ราชันย์ แห่งขุนเขา จนเต็ม 1,000 ล้านโลกธาตุ และถ้า ในทางตรงกันข้าม หาก เปรียบเทียบกับกุลบุตรหรือกุลธิดาใดที่รับเอา คำสอนตามปรัชญาปารมิตา สูตรนี้ แม้เพียง 1 บาท 4 บรรทัด และนำไปเผยแผ่แก่ผู้อื่น กุศลผลบุญที่ได้ ของผู้บริจาดทานด้วยรัตนะทั้ง 7 ดังกล่าวข้างต้นยังไม่อาจเทียบเท่ากับ 1 ใน 100 ส่วนของผู้ที่เผยแผ่พระสูตรนี้ ไม่อาจที่จะเปรียบเทียบกันได้เลย

What do you think, Subhuti, does it occur to a Tathagata, 'by me have beings been set free'?Not thus should you see it, Subhuti! And why? There is not any being whom the Tathagatahas set free. Again, if there had been any being whom the Tathagata had set free, then surely there would have been on the part of the Tathagata a seizing of a self, of a being, of a soul, of a person. 'Seizing of a self', as a noseizing, Subhuti, has that been taught by the Tathagata. And yet the foolish common people have seized upon it. 'Foolish common people', Subhuti, as really no people have they been taught by the Tathagata. Therefore are they called 'foolish common people'.

เธอคิดว่าอย่างไร สุภูติ จะเกิดสิ่งนี้กับตถาคตได้หรือไม่ว่า ตถาคตมีมนสิการว่า เราเป็นผู้ทำให้สรรพสัตว์ทั้งหลายบรรลุความเป็น อิสระ ? ไม่ควรที่เธอจะมองเห็นเช่นนั้น สุภูติ และทำไมน่ะหรือ ?ก็เพราะ หามีสรรพสัตว์ใดๆ ผู้ซึ่งตถาคตทำให้บรรลุถึงซึ่งความเป็นอิสระไม่ อีกครั้ง ถ้าหากว่ายังมีสรรพสัตว์ใดๆ ที่ตถาคตทำให้บรรลุถึงซึ่งความเป็นอิสระอยู่ แสดงว่าตถาคตยังมีส่วนที่ยังคงยึดมั่นอยู่กับ อัตตาตัวตน สิ่งมีชีวิต จิต วิญญาณ บุคคล ยึดมั่นในอัตตาตัวตน เท่ากับไม่ยึดมั่น สุภูตินี่เป็นคำสอน ของตถาคต และและกระนั้นคนทั่วไปที่ยังโง่เขลาเบาปัญญาอยู่ก็ยังคงยึด มั่นถือมั่นอยู่มัน คำว่าคนทั่วไปที่ยังโง่เขลาเบาปัญญาอยู่ สุภูติ จริงๆแล้ว หามีคนทั่วไปไม่นี่เป็นคำสอนของตถาคต ดังนั้นจึงเป็นเพียงการเรียกขาน ว่าคนทั่วไปซึ่ง ยังโง่เขลาเบาปัญญา เท่านั้น

What do you think, Subhuti, is the Tathagata to be seen by means of his possession of marks? Subhuti replied: No indeed, O Lord. The Lord said: If, Subhuti, the Tathagata could be recognized by his possession of marks, then also the universal monarch would be a Tathagata. Therefore the Tathagata is not to be seen by means of his possession of marks. Subhuti then said: As I, O Lord, understand the Lord's teaching, the Tathagata is not to be seen through his possession of marks. Further the Lord taught on that occasion the following stanzas:

เธอคิดว่าอย่างไร สุภูติ สามารถเห็นตถาคตผ่านมหาปุริส ลักษณะ 32 ประการได้หรือ ? พระสุภูติทูลตอบว่า ไม่โดยแท้จริง ข้าแต่ พระองค์ พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า ถ้า สุภูติ ตถาคตสามารถถูกเห็นได้ โดยดูจากมหาปุริสลักษณะ 32 ประการแล้วล่ะก็ พระเจ้าจักรพรรคก็ได้ ชื่อว่าเป็นตถาคตเช่นเดียวกัน ดังนั้นตถาคตจึงไม่สามารถเห็นได้จากมหาปุ ริสลักษณะ 32 ประการ พระสุภูติจึงทูลว่า ข้าแต่พระองค์ ดูเหมือนข้า พระองค์จะเข้าใจคำสอนของพระองค์ว่า พระตถาคตนั้นไม่สามารถ มองเห็นได้ผ่านมหาปุริสลักษณะ 32 ประการ จากนั้นพระผู้มีพระภาคเจ้า ก็ได้ตรัสเป็นศากาว่า..........

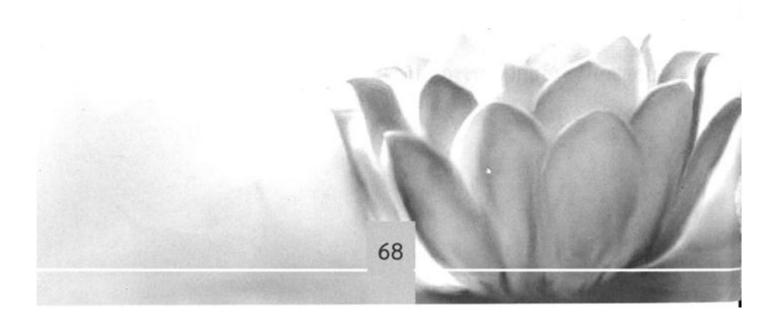
Those who by my form did see me, And those who followed me by voice Wrong the efforts they engaged in, Me those people will not see. From the Dharma should one see the Buddhas, From the Dharmabodies comes their guidance. Yet Dharma's true nature cannot be discerned, And no one can be conscious of it as an object.

บุคคลเหล่าใดยึดถือรูปกายของตถาคต และบุคคลเหล่าใด ยึดถือเสียงของตถาคต พวกเขาเหล่านั้นทุ่มเทความพยายามในมรรควิธีที่ ผิด พวกเขาเหล่านั้นจะไม่สามารถเห็นตถาคตได้

บุคคลใดจะเห็นพระพุทธเจ้าได้เขาต้องมองผ่านธรรม ต้อง
อาศัยตัวธรรมเป็นแนวทางชี้นำ กระนั้นธรรมชาติที่แท้จริงก็ไม่สามารถ
มองเห็นได้ด้วยตา และไม่มีทางที่ใครจะรับรู้ธรรมในลักษณะเป็นวัตถุ
สิ่งของได้ **** (มีข้อความของเนื้อหาช่วงสำคัญแตกต่างจากฉบับแปล
จากภาษาจีนของเสถียร โพธินันทะ ซึ่งท่านเสถียร โพธินันทะ ใช้คำว่า
ผู้ใดจักเห็นเราในรูป ฤาจักหาเราในเสียง ผู้นั้นย่อมเชื่อว่าดำเนินทางที่ผิด
ย่อมไม่สามารถเห็นตถาคตได้ ต่างจากข้อความอยู่ในฉบับภาษาอังกฤษที่
แปลจากภาษาสันกฤต:บรรณาธิการ)

What do you think, Subhuti, has the Tathagata fully known the utmost, right and perfect enlightenment through his possession of marks? Not so should you see it, Subhuti. And why?Because the Tathagata could surely not have fully known the utmost, right and perfect enlightenment through his possession of marks.

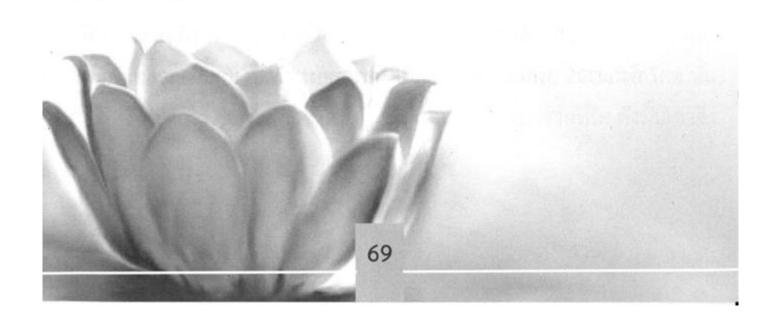
เธอคิดว่าอย่างไร สุภูติ การที่ตถาคตคือผู้รู้ธรรมสูงสุด เป็น ธรรมที่แท้จริง และตรัสรู้ธรรมเนื่องเพราะตถาคตอาศัย มหาปุริ สลักษณะ 32 ประการใช่หรือไม่ ? อย่ามองเช่นนั้น สุภูติ และทำไมน่ะ หรือ? ก็เพราะว่าการที่ตถาคตคือผู้รู้ธรรมสูงสุด เป็นธรรมที่แท้จริง และ ตรัสรู้ธรรมนั้นมิได้อาศัยมหาปุริสลักษณะ 32 ประการแต่อย่างใดเลย

Nor should anyone, Subhuti, say to you, 'those who have set out in the Bodhisattva-vehicle have conceived the destruction of a dharma, or its annihilation'. Not so should you see it, Subhuti! For those who have set out in the Bodhisattva-vehicle have not conceived the destruction of a dharma, or its annihilation.

ไม่ควรจะมีใคร สุภูติ กล่าวกับเธอว่า บุคคลเหล่านั้นผู้ซึ่งมุ่งสู่วิถี แห่งการเป็นพระโพธิสัตว์ เป็นผู้ซึ่งเข้าใจการล่มสลายของธรรม หรือ การ ทำลายล้างของพระธรรม

อย่ามองเช่นนั้นสุภูติ สำหรับผู้ซึ่งต้องการบำเพ็ญตนเป็นพระโพธิสัตว์หาได้ มีความเข้าใจเกี่ยวกับการล่มสลายของธรรม หรือการทำลายล้างของพระ ธรรมแต่อย่างใด

And again, Subhuti, if a son or daughter of good family had filled with the seven precious things as many world systems as there are grains of sand in the river Ganges, and gave themas a gift to the Tathagatas, Arhats, fully Enlightened Ones, and if on the other hand a Bodhisattva would gain the patient acquiescence in dharmas which are nothing of themselves and which fail to be produced, then this latter would on the strength of that beget a greater heap of merit, immeasurable and incalculable.

และอีกครั้งหนึ่ง สุภูติ ถ้าหากมีกุลบุตร หรือกุลธิดานำเอารัตนะ ทั้ง 7 ชนิดบริจาคทานแก่ตถาคต อรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นจำนวน หลายโลกธาตุจนเท่ากับจำนวนเม็ดทรายในแม่น้ำคงคา และถ้าในทาง ตรงกันข้ามหากมีพระโพธิสัตว์องค์หนึ่งเข้าใจหลักธรรมซึ่งบอกว่าไม่มีสิ่งใด เป็นตัวตนของตนเอง และไม่มีสิ่งใดถูกสร้าง พระโพธิสัตว์องค์นี้จะ ได้ผลผลบุญกุศลมากกว่าผู้ที่บริจาคทานแก่ตถาคตด้วยรัตนะทั้ง 7 ดังกล่าวข้างต้น กุศลที่เกิดขึ้นนี้ไม่อาจหยั่ง วัดได้ และมิอาจคำนวณได้

Moreover, Subhuti, the Bodhisattva should not acquire a heap of merit. Subhuti said: Surely,O Lord, the Bodhisattva should acquire a heap of merit? he Lord said: 'Should acquire',Subhuti, not 'should seize upon.' Therefore is it said, 'should acquire'.

นอกจากนี้ สุภูติ พระโพธิสัตว์ไม่ควรได้รับกองบุญกุศลใด พระสุภูติทูลว่า ข้าแต่พระองค์ แน่หรือที่พระโพธิสัตว์ไม่ควรได้รับกองบุญ กุศลใดเลย ? พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสตอบว่า ควรได้รับ สุภูติ แต่ไม่ควร ยึดมั่นถือมั่น ดังนั้นจึงเพียงแต่กล่าวว่า ควรได้รับ นั่นเอง

Whosoever says that the Tathagata goes or comes, stands, sits or lies down, he does not understand the meaning of my teaching. And why? 'Tathagata' is called one who has not gone anywhere, nor come from anywhere. Therefore is he called 'the Tathagata, the Arhat, the fully Enlightened One'.

ผู้ใดก็ตามกล่าวว่าพระตถาคต ไปหรือมา ยืน นั่ง หรือ นอนลง เขาผู้นั้นไม่เข้าใจคำสอนของตถาคต และทำไมน่ะหรือ ? คำว่าตถาคต นั้น ใช้เรียกใช้เรียกบุคคลซึ่งไม่ได้ไปสู่ที่ใด และไม่ได้มาจากที่ใด ดังนั้นเขาจึง ถูกเรียกว่าตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า

And again, Subhuti, if a son or daughter of good family were to grind as many world systems as there are particles of dust in this great world system of

1,000million worlds, as finely as they can be ground with incalculable vigour, and in fact reduce them to something like a collection of atomic quantities, what do you think, Subhuti, would that be an enormous collection of atomic quantities?

Subhuti replied: So it is, O Lord, so it is, O Well-Gone, enormous would that collection of atomic quantities be! And why? If, O Lord, there had been an enormous collection of atomic quantities, the Lord would not have called it an 'enormous collection of atomic quantities'. And why? What was taught by the Tathagata as a 'collection of atomic quantities', as a no-collection that was taught by the Tathagata. Therefore is it called a 'collection of atomic quantities'.

และอีกครั้งหนึ่ง สุภูติ ถ้าหากมีกุลบุตร หรือกุลธิดาทำการบด โลกธาตุต่างๆให้เป็นละอองฝุ่นในโลกธาตุจำนวนยิ่งใหญ่มหาศาลถึง 1,000 ล้านโลกธาตุ โดยบดให้ละเอียดเท่าที่จะละเอียดด้วยกำลังที่ไม่อาจจะคาด คำนวณ บดจนกระทั่งละอองฝุ่นเหล่านั้นมีขนาดเล็กเท่าอนุภาคปรมาณู เธอ คิดว่าอย่างไร สุภูติ อนุภาคปรมาณูที่เกิดขึ้นรวมกันจะมีจำนวนมากมาย มหาศาลหรือไม่ ? พระสุภูติทูลตอบว่า เป็นดังนั้น ข้าแต่พระองค์ เป็นดังนั้น

ข้าแต่พระผู้เสด็จไปดีแล้ว จำนวนอนุภาคปรมาณูนั้นที่เกิดขึ้นรวมกันมีมากมาย มหาศาลยิ่งนัก พระเจ้าข้า! และทำไมน่ะหรือ? ข้าแต่พระองค์ ถ้ามีจำนวน อนุภาคปรมาณูรวมกันเป็นจำนวนมากมายมหาศาลอยู่ พระองค์จะไม่เรียก ขานมัน การรวมกันของอนุภาคปรมาณู พระเจ้าข้า พระตถาคตเคยตรัสสอน ว่าจริงแล้วหามีการรวมกันไม่ ดังนั้นจึงสักแต่เรียกว่า การรวมกันของอนุภาค ปรมาณู

And what the Tathagata taught as 'the world system of 1,000 million worlds', that he has taught as a no-system. system called 'the world Therefore ·it 1,000 million worlds'. And why? If, O Lord, there had been a world system, that would have been a case of seizing on a material object, and what was taught as 'seizing on a material object' by the Tathagata, just as a no-seizing wasthat taught by the Tathagata. Therefore is it called 'seizing on a material object'. The Lord added: And also, Subhuti, that 'seizing on a material object' is a matter of linguistic convention, a verbal expression without factual content. It is not a dharma nor a nodharma. And yet the foolish common people have seized upon it.

และที่พระตถาคตเคยตรัสสอนเกี่ยวกับ ระบบโลกธาตุจำนวน 1,000 ล้านโลกธาตุ จริงๆแล้วหามีระบบโลกธาตุใดไม่ ดังนั้นจึงสักแต่ เรียกว่า ระบบโลกธาตจำนวน 1,000 ล้านโลกธาตุ เท่านั้น และทำไมน่ะหรือ? ข้าแต่พระองค์ ถ้าหากว่ายังมีความคิดเรื่องระบบ โลกธาตุอยู่ก็แสดงว่ายังคงติดยึดอยู่กับสสารวัตถุอย่างหนึ่ง และอะไรที่ถูก สอนว่าเป็นความยึดมั่นในสสารวัตถุ โดยพระตถาคต ให้ถือว่าการไม่ติดยึด คือคำสอนของพระตถาคต ดังนั้นมันจึงเป็นเพียงแต่การเรียกขานว่า การ ติดยึดในสสารวัตถุ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสเสริมเพิ่มเติมว่า สุภูติ และ นอกจากนี้ยังมีอีกว่า การติดยึดในสสารวัตถุ เป็นเรื่องของธรรมเนียมการ ใช้ภาษา การแสดงออกทางคำพูดที่ปราศจากเนื้อหาข้อเท็จจริง มันไม่ใช่ ทั้งธรรม และมีใช่ไม่มีธรรม และมีเพียง คนทั่วไปที่ยังโง่เขลาเบาปัญญาอยู่ ที่ยึดมั่นถือมั่นอยู่กับคำเหล่านี้

And why? Because whosoever would say that the view of a self has been taught by the Tathagata, the view of being, the view of a living soul, the view of a person, would he, Subhuti, be speaking right? Subhuti replied: No indeed, O Lord, no indeed, O Well-Gone, he would not be speaking right. And why? That which has been taught by the Tathagata as 'view of self', as a no-view has that been taught by the Tathagata. Therefore is it called 'view of self'. The Lord said: It is thus, Subhuti, that someone who has set out in the Bodhisattvavehicle should know all dharmas, view them, be intent on them. And he should know, view and be intent on them in such a way that he does not set up the perception of a dharma. And why?'Perception of dharma, perception of dharma, 'Subhuti, as no-perception has this been taught by the Tathagata. Therefore is it called 'perception of dharma'.

และทำไมน่ะหรือ ? เพราะว่าใครก็ตามที่กล่าวว่าพระตถาคต ตรัสสอนในเรื่องความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตตา/ตัวตน ความคิดเห็นเกี่ยวกับ สิ่งมีชีวิต ความคิดเห็นเกี่ยวกับชีวิตวิญญาณ ความคิดเห็นเกี่ยวกับบุคคล สุภูติ เธอคิดว่าเขากล่าวถูกต้องหรือไม่ ? พระสุภูติทูลตอบว่าไม่โดยแท้จริง ข้าแต่พระองค์ ไม่โดยแท้จริง ข้าแต่พระผู้เสด็จไปดีแล้ว เขากล่าวไม่ ถูกต้อง และทำไมน่ะหรือ สิ่งใดก็ตามซึ่งตรัสสอนด้วยคำว่า ความคิดเห็น เกี่ยวกับอัตตา/ตัวตน จริงแล้วหาได้มีความคิดเห็นในเรื่องอัตตา/ตัวตนใน คำสอนของพระตถาคตไม่ดังนั้นจึงสักแต่เรียกว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับ อัตตา/ตัวตน พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า สุภูติ ดังนั้นจึงเป็นเรื่องที่ใครก็ ตามที่มุ่งบำเพ็ญเพียรเป็นพระโพธิสัตว์ควรที่จะรู้ธรรมทั้งหมด เห็นธรรม ตั้งใจมั่นในธรรม และเขาควรที่จะรู้ มองเห็นและมุ่งมั่นในลักษณะที่ไม่ สำคัญมั่นหมายในธรรม และทำไมน่ะหรือ ? ความสำคัญมั่นหมายในธรรม ความสำคัญมั่นหมายในธรรม สุภูติ แท้จริงแล้วคำสอนของตถาคตคือการ ไม่สำคัญมั่นหมาย ดังนั้นจึงสักแต่เรียกมันว่า ความสำคัญมั่นหมายใน ธรรม

And finally, Subhuti, if a Bodhisattva, a great being had filled world-systems immeasurable and incalculable with the seven precious things, and gave them as a gift to the Tathagatas, the Arhats, the fully Enlightened Ones, and if, on the other hand, a son or daughter of good family had taken from this Prajnaparamita, this discourse on Dharma, but one stanza of four lines, and were to bear it in mind, demonstrate, recite and study it, and illuminate it in full detail for others, on the strength of that this latter would beget a greater heap of merit, immeasurable

and incalculable. And how would he illuminate it? So as not to reveal. Therefore is it said, 'he would illuminate'.

และสุดท้าย สุภูติ ถ้าพระโพธิสัตว์ สิ่งมีชีวิตที่ยิ่งใหญ่ จะบริจาค ทานแก่พระตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยรัตนะทั้ง 7 ชนิดมี จำนวนมากมายเต็มโลกธาตุต่างๆ มากมายจนไม่อาจวัด และคิดคำนวณได้ และถ้าในทางตรงกันข้าม หากมีกุลบุตร หรือกุลธิดารับเอาธรรมในปรัชญา ปรมิตาสูตรนี้ แม้เพียง 1 บาท 4 บรรทัดน้อมนำเข้าไว้ในใจ ประกาศ/ แสดง อ่าน และศึกษา และเผยแผ่แก่ผู้อื่น กุศลที่จะได้รับยังมากกว่าการ บริจาคทานของพระโพธิสัตว์ดังกล่าวข้างต้นเสียอีก มากมายกว่าจนไม่อาจ วัดไม่อาจคำนวณได้ และเขาควรที่จะอธิบายพระสูตรนี้อย่างไรเล่า?เพื่อ ที่ว่าจะไม่เป็นการเปิดเผย ดังนั้นจึงสักแต่เรียกว่า เขาควรจะอธิบาย

As stars, a fault of vision, as a lamp,

A mock show, dew drops, or a bubble,

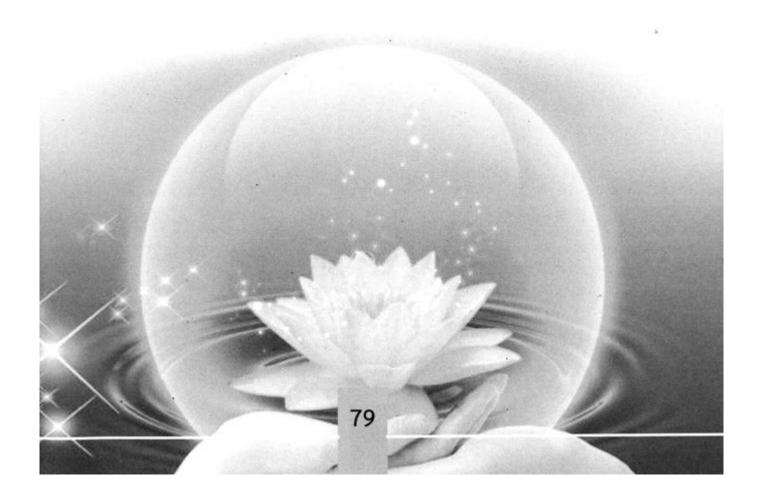
A dream, a lightning flash, or cloud,

So should one view what is conditioned.

การเห็นดวงดาวว่าเป็นตะเกียงนั้นเป็นการมองเห็นที่ผิดพลาด เหมือนกับ การแสดงที่หลอกลวง หยดน้ำค้าง หรือฟองน้ำ ความฝัน สายฟ้า หรือเฆมหมอกสิ่งเหล่านี้หามีตัวตนที่เที่ยงแท้ไม่ ดังนั้นในการมองสิ่งสรรพสิ่งบุคคลพึงพิจารณาว่าอะไรเป็นเงื่อนไขที่ เกี่ยวข้องกับสิ่งนั้นด้วย

****(มีข้อความของเนื้อหาช่วงสำคัญแตกต่างจากฉบับแปลจาก ภาษาจีนของเสถียร โพธินันทะ ซึ่งท่านเสถียร โพธินันทะ ใช้คำว่า สังขตธรรมทั้งปวง มีอุปมาดังความฝัน ดังภาพมายา ดั่งฟองน้ำ ดั่งเงา ดั่ง น้ำค้าง และดั่งฟ้าแลบ พึงพิจารณาโดยอาการอย่างนี้ ต่างจากข้อความ อยู่ในฉบับภาษาอังกฤษที่แปลจากภาษาสันกฤต:บรรณาธิการ) Thus spoke the Lord. Enraptured, the Elder Subhuti, the monks and nuns, the pious laymen and laywomen, and the Bodhisattvas, and the whole world with its Gods, men, Asuras and Gandharvas rejoiced in the Lord's teaching.

ครั้นพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสเสร็จ ความปิติยินดีก็บังเกิดขึ้น พระสุภูติ พระภิกษุและภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา และบรรดา พระโพธิสัตว์ ตลอดจนเหล่าเทวดา มนุษย์ อสูร และคนธรรพ์ ทั้งหลายใน โลกต่างมีความปลาบปลื้มยินดีที่ได้ฟังคำสอนของพระผู้มีพระภาคเจ้า โดยทั่วกัน

This completes the Diamond-Cutter of Perfect Wisdom จบพระสูตรว่าด้วยเพชรตัดแห่งปัญญาที่สมบูรณ์

